

Uitgegeven door de Imkersbonden van de ABTB en de LLTB, de Bond van Bijenhouders van de NCB, en de VBBN

4/3
maart
1995

MAANDBLAD VOOR IMKERS

bijen

bijen

Van de redactie

Maandblad voor imkers ISSN 0926-3357
Jaargang 4, nummer 3, maart 1995

Uitgegeven door de Imkersbonden van de Aartsdiocesane Boeren- en Tuindersbond (ABTB) en van de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), de Bond van Bijenhouders van de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond (NCB) en de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN)

Hoofdredacteur J. Beetsma

Redactie M.L. Boerjan, F.P. Bohlmeijer, A. M. Kuypers, M. Schyns en W. Wieleman.

66

Vaste medewerkers W. Bohlmeijer-Mans, M.J. van Iersel, N. de Jong, A. Neve, K. Zoet.

Redactiesecretaris M.J.E.M. Canters

Postbus 198, 6720 AD Bennekom

Telefoon 08370-22422

Telefax 08370-24180

Financiële administratie

Spoorlaan 350, 5038 CC Tilburg

Telefoon 013-378582

Bankrelatie RABO-bank Tilburg,

rekeningnummer 18.52.12.077, ten name van 'bijen'.

Postbanknummer van de bank 1088813

'bijen' verschijnt 11 keer per jaar omstreeks de eerste van de maand (de juli- en augustus nummers worden gecombineerd).

Oplage 10.000

Tarieven voor handelsadvertenties: op aanvraag bij de redactiesecretaris.

Niet-commerciële advertenties in 'Vraag en aanbod':

f15,00 per 20 woorden, elk extra woord f0,50

Betaling bij opgave.

Alle in 'bijen' gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs.

De redactie houdt zich het recht voor de bijdragen in te korten of te redigeren.

Overname van artikelen en illustraties alleen met toestemming van de redactie en dan met bronvermelding.

Kopij, opgave en betaling van advertenties moeten uiterlijk zes weken voor de maand van plaatsing aan de redactiesecretaris worden ingestuurd. Tekst bij voorkeur op een diskette insturen. Zo mogelijk met foto's of dia's.

Vormgeving en opmaak

Jelle de Gruyter, Grafisch Atelier Wageningen

Druk Drukkerij Modern b.v., Bennekom

Bij de omslag: Een bij op Skimmia sp., in de Hortus Botanicus te Leiden. Foto Arjen Neve.

In landen die zich uitstrekken over verschillende klimaat-gebieden, kunnen de imkers hiervan eventueel de vruchten plukken door met hun volken over afstanden van een paar duizend kilometer te reizen. Voorwaarden zijn dat in die gebieden een voldoende groot aanbod van drachtplanten aanwezig is, dat de gebieden bereikbaar zijn en dat de opbrengst van de volken opweegt tegen de transportkosten. De volken worden onder de meest gunstige klimaatomstandigheden overwinterd, zodat er weinig of geen suiker gevoerd hoeft te worden. In China worden o.a. de verschillende bloeiperioden van het koolzaad benut door een trein met duizenden volken steeds te verplaatsen. In Iran en Vietnam worden de volken per vrachtauto vervoerd. Een moderne versie van het nomadenbestaan. Toen de grenzen binnen de EU opengingen, onderzocht de heer Meijberg de mogelijkheid om met zijn volken op de aanhanger naar Zuid-Spanje te reizen. U kunt in het hoofdartikel zijn interessante avontuur meeleven! **Joop Beetsma.**

Inhoud

Een Spaans bijenavontuur	E. Meijberg	67
Interview met dhr. van Laarhoven	Peter Bohlmeijer	71
Bijenvolken in de Flevopolder		72
Werken in de bijen	M.J. van Iersel	73
60 jaar ANI	J. Beekman	74
Snippers	Wilma Bohlmeijer-Mans	75
Bijenplant in beeld	Arjen Neve	76
Van imker tot imker	Ko Zoet	78
De lezer schrijft		
<i>Van Imker tot imker 1</i>	Gerard Boswinkel	80
<i>Van Imker tot imker 2</i>	At Hendriks	81
<i>Open brief aan VBBN</i>	B.J. Vos	82
<i>Bedrijfsraad mist kans</i>	Joop Beetsma	82
Regioactiviteiten	Ab Kuypers	83
Bedrijfsraad		
<i>Uit de bedrijfsraad</i>	Jan Beekman	87
Verenigingsnieuws Imkersbond ABTB		
<i>Uit het hoofdbestuur</i>	B.A.H. Visser	87
Verenigingsnieuws Bond van Bijenhouders NCB		
<i>Cees Roelen jubileert</i>	Peter Bohlmeijer	88
<i>Van de Bestuurstafel</i>	Jan Beekman	88
<i>St. Ambrosius bij Oeffelt e.o.</i>	Jo Janssen	89
<i>Zilveren speld voor Peter Bohlmeijer</i>	E. Brandt	90
Verenigingsnieuws VBBN		
<i>Jubileum VBBN in 1997</i>	Koert Pieters Veenendaal	90
<i>Uit de PC van de voorzitter</i>	Dick Vunderink	91
Familieberichten		91
Kalender en cursussen		92
Vraag en aanbod		94
Adressen		95

Een Spaans bijenavontuur

E. Meijberg, Odoornerveen

Wij komen al een aantal jaren in Spanje. Wij wonen dan in het huis van een goede vriend van mij. Dat huis is gelegen bij het plaatsje La Nucia, ongeveer 10 km ten noorden van Benidorm.

Vaak komen wij daar in februari en dan is het meestal mooi weer. Om 'ons huis' is een mooie tuin, met palmen, uitbundig bloeiende amandelbomen en andere bloeiende planten. Alhoewel we in de omgeving nog nooit bijenstanden hebben ontdekt, is het altijd een lust om naar de bloembezoekende bijen te kijken. Vaak becroop me dan een enigszins weemoedig gevoel als ik aan mijn bijen dacht, die in het winterse Nederland in de tros zaten en maar moesten zien of ze het er levend van af zouden brengen. Vaak becroop me de gedachte hoe fijn het zou zijn als mijn bijtjes daar onder de palmen in Spanje zouden staan. Die gedachte kwam steeds vaker bij me op en liet me niet meer los. Toen ik dan ook de Belgische overbuurman Cor in de eerste helft van januari belde en deze mij vertelde, dat op dat moment de amandelen reeds bloeiden vanwege het langdurige mooie weer dat ze daar hadden, stond ineens m'n besluit vast! Ik ga daar naar toe met de bijen en wel op zo kort mogelijke termijn. Ik had echter geen idee hoe deze reis af zou lopen. Het was toen half januari, koud en ruw weer. De bijen waren er al een hele tijd niet meer uit geweest. Zouden ze de reis wel overleven? Ik herinnerde me, dat in het Groentje eens een artikel had gestaan, dat ook in de winter zonder schade aan de volken kon worden gereisd.

De afstand is ongeveer 2200 km en zonder aanhanger doen we er ongeveer 24 uur over, om beurten rijdend en slapend. Met een kar met bijen zouden we er zeker langer over doen, ik schatte ongeveer 30 uur. Ik maakte me wat zorgen over de temperatuur in Zuid-Frankrijk. Zou het overdag niet te warm zijn om te reizen? Ik besloot een dag te rusten in Chateaurnaud, een klein stadje ongeveer 10 km ten zuidwesten van Avignon. Daar heb ik kennissen, waarvan er één tuinder is en voldoende ruimte heeft om de bijen een dag te laten vliegen. De volgende hobbel die ik moest nemen, waren de begeleidende papieren. Ik belde eerst de Spaanse Landbouwwaad. Deze stelde, dat Spanje in de EG zit en dat daar dus

precies dezelfde regels gelden als hier. Ik moest me dus maar bij de Nederlandse autoriteiten melden. Daarna belde ik de heer Van Schuppen van de Veterinaire Dienst. Deze legde me uit, dat er wel sinds 1 januari open grenzen zijn, maar dat dit Europese besluit nog niet in de diverse landen in de nationale wetgeving is opgenomen, waardoor er een onduidelijke situatie is ontstaan; hij verwees me naar de RVV in Assen. Daar wisten ze het ook niet, maar zij zouden mij 's middags terugbellen. Dat was op woensdag 19 januari en ik had gepland om donderdags te vertrekken. Maar ik bleef moed houden. 's Middags

Nederlandse bijenvolken op de Spaanse citrusdracht.

kreeg ik bericht, dat men een reisdocument in het Engels had, maar dat men een aantal Spaanse vertalingen van bijenziekten in het document zou opnemen. Men kon mij echter niet garanderen dat dit formulier overal geaccepteerd zou worden. De volgende ochtend kwam een veterinaire van de betrokken dienst met het bewuste formulier. Gelukkig kent hij mij en mijn wijze van bijenhouden en ziektebestrijden goed. Na nog enige gegevens, o.a. de kastnummers, op het formulier te hebben vermeld, kon ik de voorrijkosten en de tijdbesteding betalen en was dus klaar voor de reis. Op 20 januari om 23.00 uur waren we bepak en bezakt. Op het karretje stonden acht bijenvolken op twee Spaarkastbroedkamers en twintig Simplexramen en bovendien zestien honingkamers, acht koninginneroosters, acht reisramen: en nog dertig reserveramen. In de auto de bijensluier, enig gereedschap en alle materialen om raampjes schoon te maken, te bedraden en van kunstraat te voorzien. We vertrokken, zonder enig idee te hebben hoe het

allemaal zou aflopen. 's Nachts in de Ardennen vroom het flink, het was glad en we kwamen de ene na de andere strooiwagen tegen. In de vroege ochtend waren we in Luxemburg, tanken en weer verder. Tussen Metz en Nancy werd het licht. Het was redelijk weer voor de tijd van het jaar. Aan de lading bijen vernamen we niets verontrustends. Voor Lyon en daarna waren grote stukken overstroomd door de overvloedige regenval en de ijsschotsen hingen in de takken van struiken en bomen. Om ongeveer 17.00 uur kwamen we aan in ons eerste reisdoel: Chateaurenard. Op mijn vraag aan onze gastheer, de tuinder, wat we ons van de temperaturen moesten voorstellen, bleek mijn zorg voor hoge temperaturen voorbarig te zijn geweest. Het zou die nacht ongeveer vijf graden vriezen en overdag zou het 10 à 12 graden worden.

68 We besloten de bijen op de kar te laten en deze op de meest schaduwrijke plaats bij het huis te parkeren. 's Morgens was alles wit, het had flink gevoren. Maar intussen waren er reeds afspraken gemaakt bij andere vrienden om te dineren. Aangezien het diner 'heilig' is in Zuid-Frankrijk kon daar niet aan getornd worden. 's Middags in het stadje was het prachtig weer. Na het diner gingen we lekker in ons overhemd in de zon zitten en er vlogen bijen! Ik schatte dat het ongeveer 15 graden was en maakte me toenemend zorgen over mogelijk warmlopen van mijn bijen. Om 16.00 uur waren we daar. We hoorden een rustig zoemen, niets alarmerends. Er was in ieder geval nog leven. Gauw de kar achter de auto en op weg naar het einddoel. Op zondag 23 januari om ongeveer 05.00 uur stonden we voor de deur van 'ons huis'. Alles was donker, iedereen sliep. We hadden geen pottenkijkers en dat vonden we goed. Om zeven uur stond alles op z'n plaats, waren de bedden opgemaakt en konden we gaan slapen. Aan niets was te merken, dat er een vrachtkar bijen was aangekomen. Ik vergat nog te melden, dat bij geen enkele grensovergang de autoriteiten ook maar de geringste aandacht voor ons hadden. We hebben de papieren nergens nodig gehad. Tegen de middag stonden we op en onze eerste gang was naar de tuin. Het was prachtig weer, in de lucht woedde, aan het geluid te horen, een complete bijenoorlog. Het klonk alsof er wel tien zwermen tegelijk in de lucht waren. Complete reinigingsvlucht, met alle gevolgen van dien. Ik was dankbaar, dat de naaste burens niet buiten waren. De bijen kwamen ook volop met stuifmeel binnen. de volgende dagen genoten we van de bijenvlucht; deze begon omstreeks 09.00 uur, rond de middag was het uit de wind en in de zon boven de 30°C en om ongeveer 16.00 uur begon de vlucht weer te luwen. Op 28 januari keek ik de volken na. Er waren

zeven Buckfastvolken, waarvan één Weaverkoningin van 1990 en zes van de teeltgroep Ameland. Ook was er één bastaard. Ik was zeer nieuwsgierig, want ik had geen idee hoe groot de volken zouden zijn. Resultaat: het kleinste volk had zeven ramen bezet en het grootste, de bastaard, twaalf. Alle volken hadden volop eitjes en larven, maar drie volken (de bastaard, de Weaver en een Amelander) hadden reeds gesloten broed. Deze hebben dus voor het vertrek reeds een broednestje gehad, ondanks het slechte najaar en de slechte winter. Ik haalde uit alle kasten drie à vier volle ramen wintervoer en plaatste kunstraat terug. Ik legde de koninginneroosters en ieder volk kreeg boven het rooster twee honingkamers met overwegend kunstraat. Ik had er natuurlijk geen idee van hoe dat allemaal uit zou pakken. Op 29 januari vertrokken we weer naar Nederland; donderdag 17 februari na schooltijd vertrok ik weer naar Spanje. Mijn gedachten waren steeds bij de bijen in Spanje geweest en ik zag al blanke honingkamerraten vol honing. In Nederland was het nog niet anders dan slecht weer geweest en de negen achtergebleven volken stonden er maar triest bij. Op vrijdag 18 februari om ongeveer 22.00 uur kwamen we aan, en mijn eerste gang was met de zaklantaarn naar de bijen. Van achter even lichten, en een zekere vorm van teleurstelling maakte zich van mij meester. Ik was kennelijk te optimistisch geweest! Op 23 februari keek ik de volken na. Resultaat: het grootste volk had zestien ramen bezet, het kleinste tien. De bastaard had het grootste aantal ramen met broed, n.l. negen bij een bezetting van veertien ramen. Alle volken hadden de kunstraat, die ik in de broedkamers had gehangen keurig uitgebouwd en in alle volken was gesloten en uitlopend darrebroed aanwezig. In drie volken, waaronder de bastaard, waren speeldopjes aanwezig. Bij geen van de volken waren de bijen door het rooster gegaan, wel was het broednest behoorlijk verhoningd en waren volle ramen met stuifmeel aanwezig. Ik haalde weer van alle volken drie à vier ramen met honing, wintervoer en stuifmeel af en hing er kunstraat voor terug. De amandelbomen waren praktisch uitgebloeid, maar de sinaasappelbloesem stonden op openspringen. Er zijn daar behoorlijk wat citrusboomgaarden in de buurt. Op 27 februari waren we weer thuis, de kinderen moesten weer naar school. Nederland was nog net zo triest als voor we weggingen. Het zag er voor de achtergebleven bijen niet best uit. Dinsdag 5 april, vertrokken we weer naar Spanje om de bijen op te halen. In Nederland hadden we geen dag behoorlijk weer gehad.

Op 6 april 's avonds waren we weer op de plaats

van bestemming. Mijn eerste gang, u raadt het al, was naar de bijen in de tuin. Lichten aan de achterkant lukte niet. Ze waren niet van de plank te krijgen. Aan de voorkant ontdekte ik in het licht van de zaklantaarn behoorlijke baardvorming. Ik ging met een opgewonden gevoel slapen. De volgende morgen was de vlucht al vroeg op gang. De bijen vlogen weer als gekken, het begint eentonig te worden. Meest licht stuifmeel, ik vermoedde dat het van de citrus was. Twee kasten waren behoorlijk lichter dan de andere, waaronder de bastaard. Ik vermoedde, dat daar iets mis mee zou zijn. Die dag gingen we lekker uitrusten en van de zon genieten. Ik had echter buiten de waard gerekend. Om \pm 13.00 uur trof een bekend geluid mijn oor. Ik zei tegen mijn broer: 'Ik denk, dat er een zwerm afkomt.' En, ja hoor, nr. 11 zwermd. Hij ging voor het huis aan een amandelboom hangen en werd in een kartonnen doos geschept. Ik vermoedde en later bleek dat juist te zijn, dat het een zingende voorzwerm was. Alle koninginnen waren geknipt. 's Avonds de doppen gebroken en de eerste jonge moeren van 1994 liepen over m'n handen. De zwerm werd terug in de kast geslagen. Dit alles gebeurde op 8 april. Op 9 april heb ik de volken nagezien. Resultaat: een volk (de bastaard) was kaalgezwermd en had geen honing boven het rooster. Er waren nog acht ramen bijen over, waarvan ik de doppen gebroken heb. Later in Nederland was er een jonge moeder aan de leg en is het volk voor bestuiving van paprika's ingezet. Van een ander volk was blijkbaar een zingende voorzwerm vertrokken. Doppen gebroken en ook van dit volk (Buckfast) was later in Nederland een jonge moeder aan de leg, maar zo steeklustig, dat het volk nauwelijks te behandelen was. Waarschijnlijk waren er Spaanse ridders in het spel geweest. Ook dit volk had nauwelijks honing boven het rooster. De andere zes (twee broedkamers en twee honingkamers) zaten van onder tot boven vol met bijen, het broednest totaal verhonigd en gevuld met veel stuifmeel. De honingkamers beide uitgebouwd en vol honing, van één volk (nr. 31) nog niet geheel verzegeld. Alle volken zaten vol moerdoppen in verschillende stadia van ontwikkeling. De moeren waren alle nog aanwezig, dus alle doppen gebroken. Kortom een weelde van honing, stuifmeel en broed, maar ook een compleet gebrek aan ruimte. Ik had geen reservemateriaal meegenomen en was dus blij, dat ik van de twee eerdergenoemde volken de honingkamers kon afnemen en op andere volken kon zetten. De bijen vlogen als gekken en ook die vier bakken werden binnen de korste keren volgesleept. Inmiddels waren we er achtergekomen welke Spaanse veterinaire

bevoegd was om een gezondheidsverklaring en een transportvergunning af te geven voor de terugreis van de volken. Zij hield kantoor ongeveer 15 km ten noorden van Benidorm. Afgesproken was dat ze onze stand eerst zou komen bezoeken. Zij arriveerde voor Spaanse begrippen redelijk op tijd en keek met verbazing hoe ik, onbeschermd de dekplanken openmaakte en haar volle ramen met honing liet zien. Op haar vraag vertelde ik haar, dat er op dat moment zo'n 20 à 30 kg oogstbare honing per volk in zat. Zij antwoordde, dat Spaanse imkers met hun zware kasten door de bergen zeulden en dan op een jaaropbrengst van gemiddeld 15 kg per volk per jaar konden rekenen. Ook dat de Spaanse bijen zeer steeklustig zijn. In ieder geval, bijen die in zo'n korte tijd zoveel honing verzamelden moesten wel gezond zijn. Zij had wel onderzocht of er in de wijde omgeving bijenziekten voorkwamen. Zij zou de papieren vast klaarmaken en de volgende ochtend om 09.00 uur zouden we deze van haar kantoor kunnen halen. Om goed tien uur was ze present en moest nog aan het invullen beginnen. In rap Spaans legde ze aan Cor uit welke problemen haar hadden opgehouden, maar we zouden nu gauw klaar zijn! Om \pm 11.00 uur was het zo ver. Ik had inmiddels een inschatting gemaakt, dat dit zeer veel peseta's zou gaan kosten! Maar dat viel erg mee. Voor 1586 peseta's (ongeveer f30,-) was ik klaar, te betalen bij een bepaalde bank, want ze mocht zelf geen geld aannemen. Telefoontjes naar Zuid-Frankrijk hadden inmiddels duidelijk gemaakt, dat beide bekende families niet aanwezig waren, dus moest de terugreis in één keer worden afgelegd. Ik maakte me er zorgen over om met deze zware volken overdag door Zuid-Frankrijk te rijden, want de temperatuur was inmiddels wel gestegen. Ik legde de reisramen klaar en op donderdag 14 april om 22.00 uur konden we de volken dichtmaken. We deden dat met kletsnat gemaakt schuimplastic, hetgeen mij erg goed bevalt. Om middernacht konden we vertrekken en om 08.00 uur stonden we bij de grenspost in de Pyreneeën. Enkele wagens vóór ons werden op papieren gecontroleerd, maar wij konden zo doorrijden. Een paar bakken waren door het stevig vastbinden wat verschoven, maar we besloten door te rijden, aangezien slechts enkele bijen opvlogen. In Zuid-Frankrijk was het mooi zonnig weer, maar wanneer we stopten om te tanken hoorden we niets alarmerends. Zonder verdere moeilijkheden, op een lekke band van het karretje na 's nachts om 03.00 uur bij Eindhoven, kwamen we zaterdagochtend 16 april om 06.00 uur thuis en om 08.00 uur stonden de bijen weer op de thuisstand. Bij het openen van de kasten kwam er

Opbrengsten van zes volken in kg

Oogst	11,0	13,0	18,0	24,0	30,0	31,0
Spanje	31,5	21,9	36,6	36,1	24,9	21,8
Voorjaar	7,0	9,0	10,5	12,3	10,7	17,7
Zomer	27,3	9,0	9,5	9,8	8,0	12,3
Totaal	65,8	39,9	56,6	58,2	43,6	51,8

Nr. 11 in Spanje gezwermd, later koningin gewisseld
 Nr. 13 in Nederland bezwermd, koningin gewisseld
 Nr. 24 (Weaver) stille moerwisseling
 Nr. 18, 30 en 31 hebben hun oude koningin nog

70

geen bij naar buiten, het was koud en guur weer. Er lagen slechts enkele dode bijen in het karretje wanwege lekkende kasten. Later bleek, dat er een complete broedstop was opgetreden. De honingkamers haalde ik met behulp van een uitlaatbord van de volken en ik gaf ze een lege honingkamer terug. Daarmee werd enige tijd later naar het fruit gereisd en de zes volken, die niet gezwermd hadden haalden daar in de paar vliegdagen, die er tijdens die periode waren, nog een bak honing, terwijl de bijen die in Nederland achtergebleven waren moeite hadden om in leven te blijven.

Bij deze opbrengsten is geen rekening gehouden met het wegnemen van ± 15 kg voer/honing/stuifmeel per volk in Spanje. In de herfst zijn ze met gemiddeld 5 kg suiker per volk opgevoerd.

Wat kunnen we uit dit verhaal leren?

- Je kunt in de winter zonder problemen een verre reis met de bijen maken.
- Aangezien je met zware volken terugreist, kan dat problemen geven, omdat dan overdag mogelijk de temperatuur hoger is.
- Met een klein transportmiddel is het een probleem om voldoende materiaal mee te nemen, aangezien het ook allemaal mee terug moet.
- Je moet in een gebied staan met opeenvolgende drachten. De eerste dracht is nodig om de volken op sterkte te krijgen.
- Als je niet in de buurt bent, kun je niet regelmatig naar behoefte ruimte geven. Tijdens de eerste ontwikkeling van het broednest brengen de bijen veel honing en stuifmeel rond het broednest, onder het rooster. Later leidt dit al snel tot ruimtegebrek. Dit moet tijdig worden gecorrigeerd (± vier weken na plaatsing).
- In het bovenstaande geval waren de bijen eind februari gereed voor de hoofddracht, citrus. Twee honingkamers bleek absoluut onvoldoende te zijn. Toen ik half april vertrok was alles verhonigd, was er gebrek aan ruimte en de citrus zou nog zeker twee à drie weken bloeien. Analyserend denk ik, dat er minstens drie honingkamers op moeten staan en

dat je eind maart er heen moet om te slingeren; slinger en honing kunnen dan weer mee terug. Ik weet nog niet wat dit voor transportpapieren vereist.

- Eind april, begin mei kunnen de volken dan terug en zijn weer zwaar. Met klein transport moet er dan aan de Franse kant van de Pyreneeën overdag worden gerust en de bijenkasten geopend worden. Met groot transport moet je denken aan een koelwagen.
- In Nederland kunnen ze 'op volle oorlogssterkte' naar het fruit of andere voorjaarsdracht.
- Bovenstaande is alleen mogelijk met goede zwermtrege koninginnen.
- Tussen Benidorm en Castello de la Plana ligt meer dan 200 km citrusboomgaard langs de snelweg, met Valencia als middelpunt van het gebied. Ik weet (nog) niet of in dat hele gebied klimaat en afwisseling van dracht aan bovengenoemde criteria voldoen. Ik denk echter, dat een reis met een grotere eenheid (vrachtwagen) mogelijk moet zijn. Er moet dan echter van te voren door een groepje een redelijk professionele organisatie worden opgezet. Wanneer je alle nevenaspecten meetelt zou dit zelfs economisch aantrekkelijk kunnen zijn.
- De gewonnen honing was van bijzonder goede kwaliteit (vastestofgehalte 83 á 84 %) en langzaam kristalliserend. Na roeren wordt een prachtige honingpasta verkregen. De smaak wordt door praktisch iedereen bijzonder lekker gevonden. Analyse van de honing door de heer Kerkvliet leverde het volgende resultaat op: aantal stuifmeelkorrels per 10 gram: 5755; honingdauwelementen per 10 gram: 340; stuifmeel in % citrus 16, cistus 12*, wilg 11, onbekend/vervormd 12, ranonkelfamilie 11, paardekastanje 5, spirea 5, campanula 5, eik 7, vergeetmenietje, paardebloem, zonneroosje, composieten, prunus of amandelen, echte acacia.

**) levert geen nectar; indien percentage niet vermeld 3 % of minder. Het lijkt er op, dat een groot deel van de honing van citrus afkomstig is. Ook de pH en de elektrische geleiding zijn hiermee in overeenstemming.*

Nieuwe directeur Honingzemerij 'Het Zuiden', Van Laarhoven

'Ik sta versteld van de deskundigheid van imkers'

Peter Bohlmeijer

Op 1 augustus 1994 trad bij de Honingzemerij 'Het Zuiden' een nieuwe directeur in dienst. Alle reden voor BIJEN om kennis te maken met de heer Van Laarhoven en zijn ideeën over het bedrijf, de imkers en de bijenhouderij.

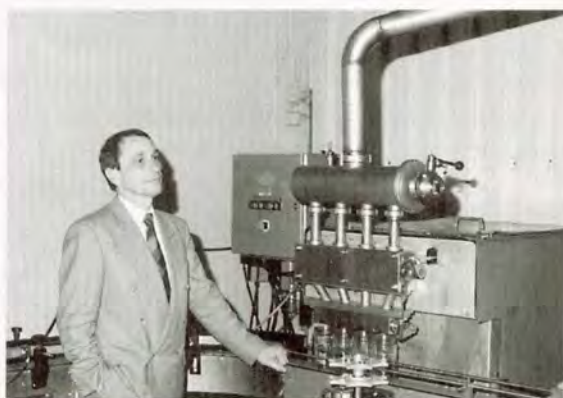
De kennismaking

'Van honing heb ik niet zoveel verstand', begint de heer Van Laarhoven het gesprek, naar aanleiding van de uitspraak van de heer Sweere, oud-directeur van de Honingzemerij, tijdens een interview in mei 1992 niet te weten of honing geel, groen of zwart was. 'Maar toen ik naar deze functie solliciteerde wist ik toch wel al dat het zoet is, lekker smaakt en meestal gelig van kleur is.'

De heer Van Laarhoven werd 48 jaar geleden geboren in de provincie Zeeland, een echte Zeeuw is hij echter niet, zijn vader kwam oorspronkelijk uit Oirschot. Hij begon zijn loopbaan als Meet- en Regeltechnicus, werd daarna bedrijfsleider op een meelfabriek en maakte zo'n twaalf jaar geleden de overstap naar Hendrix Voeders als bedrijfsleider van de veevoederfabriek. In 1991 kreeg hij de taak van productiecoördinator. 'Ik kwam toen erg los van de feitelijke fabriek te staan, die directe band met de productie miste ik erg.'

De heer Van Laarhoven vertelt verder: 'Ik was inmiddels een studie Bedrijfskunde aan de Open Universiteit begonnen, vooral de commerciële vakken boeiden mij bijzonder'. De functie bij de Honingzemerij, die door het vertrek van de heer Van de Wildenberg vrij kwam, bood hem de gelegenheid om productie en commercie met elkaar te combineren en de overstap was snel gemaakt.

'Zie dit niet als een tussenstap in mijn loopbaan, ik zie voldoende uitdaging in deze functie en ik denk dat continuïteit van het bedrijf belangrijk is,' verzekert de heer Van Laarhoven. Het geeft hem alle mogelijkheden om de resultaten van zijn studie ten gunste van het bedrijf aan te wenden. Hij heeft alle vertrouwen in zijn medewerkers bij de Honingzemerij; 'Onze medewerkers zijn voldoende flexibel om de veranderingen die ik voorsta, mede uit te kunnen voeren.'

De heer Van Laarhoven

De imkers

'Ik besef heel goed hoe de Honingzemerij ontstaan is', zegt de heer Van Laarhoven. 'In het belang van de imkers zijn de activiteiten van een aantal kleine zemerijen samengevoegd'.

Hij ziet dan ook twee duidelijke accenten voor het bedrijf. Voor de continuïteit van het bedrijf moet het accent liggen op de economische bedrijfsvoering. De belangrijkste activiteit is daarbij het op de markt brengen van honing en honingproducten.

Maar voor de imkers en de drie zuidelijke bonden, de eigenaren van de Honingzemerij, staat het servicepakket voorop. Hier gelden andere dan zuiver economische spelregels. De imkerartikelen moeten aantrekkelijk geprijsd worden en ook moet een redelijk dividend worden uitgekeerd. Hij betreurt het dat de Honingzemerij geen Nederlandse honing op de markt kan brengen: 'Het aanbod van de imkers is te klein en sterk wisselend, terwijl ook een constante kwaliteit niet kan worden gegarandeerd', aldus de heer Van Laarhoven. Het heeft hem verbaasd dat in het afgelopen jaar de omzet gedaald is, vooral ten gevolge van de terugloop van de verkoop van Apistan! Maar om de omzet aan imkermaterialen te stimuleren is hij wel van plan om in het komende jaar in BIJEN meer aandacht aan deze handel te gaan geven.

Het bedrijf

Voor het bedrijf verwacht de heer Van Laarhoven de nodige veranderingen in de komende jaren. 'De markt vraagt om aanpassingen, de concurrentie is groot, maar ook vanuit de overheid worden eisen gesteld ten aanzien van arbeidsomstandigheden (de nieuwe ARBO-wet), kwaliteitsbewaking en inrichting van de fabriek. Het personeel heeft een flexibele instelling, waardoor deze veranderingen effectief te realiseren zijn.' memoreert de heer Van Laarhoven. Zo wordt er nu hard gewerkt aan de bouw van een overdekte opslag van de vaten met honing, wordt veel aandacht gegeven aan hygiëne en is bedrijfskleding ingevoerd.

Op de vraag hoe hij dergelijke veranderingen ziet, antwoordt de heer Van Laarhoven: 'Wij zullen ons steeds moeten blijven aanpassen aan de eisen van de overheid en de wensen van onze klanten. Ook zullen wij daarvoor technologische vernieuwingen moeten doorvoeren. En om dat allemaal te kunnen betalen zal de omzet vergroot moeten worden.'

Het overleg met de Raad van Commissarissen is voor mij een belangrijk klankbord. Technische ondersteuning en de benodigde kennis zullen we waar nodig, inhuren'.

De markt

Met het produkt honing heeft de Honingzemerij een duidelijke eigen plaats in de markt opgebouwd. 'Wij moeten ons echter niet tot één marktsegment

beperken, dat maakt het bedrijf te kwetsbaar', naar de mening van de heer Van Laarhoven. Naast de Nederlandse markt, vormt ook export een belangrijke activiteit.

Concurrentie is er voldoende met zes belangrijke merken op de Nederlandse markt. 'Gelukkig is er een redelijke verdeling in de markt, wij zijn goed vertegenwoordigd bij de delicatessenwinkels', aldus de heer Van Laarhoven, 'Bovendien hebben we met een redelijk succes een nieuw merk bij de supermarkten geïntroduceerd'. Maar ook de verkoop van artikelen, zoals bijenwaskaarsen, honing en honingthee via Natuurmonumenten ziet hij als een belangrijke promotie voor honing en andere bijenprodukten.

Zelf bijen houden?

De onvermijdelijke vraag wordt natuurlijk ook gesteld: 'Gaat Henk van Laarhoven ooit zelf imkeren?' Daar is hij heel duidelijk over: 'Ik sta versteld over de hoge mate van deskundigheid die nodig is om bijen te kunnen houden. Ik kan dan ook best begrijpen dat imkers fanatieke hobbyisten zijn. Maar voorlopig ben ik te druk met het bedrijf bezig. Misschien ga ik wel imkeren als ik met pensioen ben.'

Daar zullen we hem dan maar aan houden. De Honingzemerij is in ieder geval bij hem in goede handen, zowel in het belang van het bedrijf als ook voor de service naar de imkers.

72

Bijenvolken in de Flevopolder

Dit jaar is er 600 ha koolzaad ingezaaid.

Voor het plaatsen van bijenvolken moet men aan de volgende voorwaarden voldoen:

1. Dit jaar moet op alle kasten uw naam, adres en telefoonnummer vermeld worden.
2. U moet kunnen aantonen dat u geregistreerd staat bij één van de bijenorganisaties
3. U kunt reserveren, telefonisch of schriftelijk, alleen bij dhr. L. de Jong, Molenwei 59, 6681 BS Bemmelen, 08811-61887.
4. Voordat de volken geplaatst worden, moet het aantal volken opgegeven worden en moet er betaald zijn.

Werken in bijenvolken

De imker moet van tijd tot tijd in zijn volken werken. Hij probeert terwille van de bijen de ingreep zo kort mogelijk te houden en terwille van zichzelf met zo weinig mogelijk steken. De meeste imkers vinden dat men de bijen zoveel mogelijk met rust moet laten.

Aangezien de belangen van bijen en imker niet altijd parallel lopen, is ingrijpen soms noodzakelijk.

Bij dit ingrijpen hanteert de imker een bepaalde techniek en heeft daarbij te maken met het gedrag van de bijen en de weersomstandigheden en deze laatste twee zitten niet altijd mee.

Bijen kennen hun meester niet en daardoor zien ze elke ingreep als een storing en stellen zich verdedigend op. Of deze verdediging overgaat in een aanval of in een tolerant verdragen, hangt in belangrijke mate van de imker af.

Bij het werken in bijenvolken geldt in het algemeen: Doe alle bewegingen kalm en rustig. Neem er de tijd voor. Stoot niet tegen kast en ramen.

Het openen van de kast

Kasten staan vaak op een stelling op de grond. De grond geleidt de trillingen van de voetstappen van de naderende imker heel goed. De bijen merken dit meteen. Dit is de eerste storing en dan is er nog niets gebeurd.

Al heel lang weet de imker dat rook een goede hulp is bij het werken in bijen. Waarom precies rook effect heeft is niet bekend, maar de uitwerking zoveel te beter. Rook maakt een bijenvolk veel rustiger. Geef alvorens een bijenkast te openen een beetje rook in het vlieggat. Oefen nu enig geduld. Het is dat het slecht is voor de gezondheid maar een sigaretje roken zou een heel goede pauze zijn. Ongeveer twee minuten na het beroken is een maximaal aantal bijen zich aan het volzuigen met honing en dat gaat nog zo'n 8 minuten door. Bijen die zich volgezogen hebben zijn veel toleranter, geef ze dus de kans daartoe.

Zet na enige tijd de raampjeslichter onder de dekplank en geef wat rook in de spleet en neem daarna de dekplank weg. De moeder kan tegen de dekplank lopen. Kijk daar even naar. Zitten er veel bijen op en ben je bang de moeder over het hoofd te zien stoot dan de bijen boven de kast met een klap op de plank. De plank niet op de kast afstoten. Bijen hebben een hekel aan schokken.

Werken in de kast

Blaas wat rook horizontaal over het volk zodat de bijen onder de toplatten blijven. Maak voorzichtig alle raampjes los zonder bijen te kwetsen. Haal nu een kantraam uit de kast zonder dit raam tegen de wanden van de kast te schuren zodat er ruimte komt om de andere ramen te bewegen.

Zet het kantraam op een zijkant (op een oortje) naast de kast. Moet de kast lange tijd open blijven, hang het raam dan in een klein kastje om rooverij te voorkomen.

Doe dit zeker als we wat verder in het bijenjaar zijn. Geef af en toe wat rook om daarmee de bijen onder de toplatten te houden en zo de greep op het volk niet te verliezen. Daardoor kun je ook de raampjes goed bij de oren pakken zonder bijen te kwetsen.

Beweeg de handen rustig over de geopende kast om het opvliegen van bijen te voorkomen. Snelle bewegingen trekken de aandacht van de bijen. Een doek over dat deel van de kast waar je niet hoeft te werken helpt om de rust in het volk te bewaren.

Moet de bovenbak eraf, breek dan de bakken los en geef wat rook in de ontstane opening. Haal de bovenbak eraf en zet deze ietsje gedraaid op het omgekeerde dak of op een lege bak. Nooit op een plat vlak want daardoor raken veel bijen bekneld. Het is niet goed voor je rug een zware bovenbak op de grond te zetten. Zet hem op een stapel lege bakken. Je hoeft dan dat hele gewicht slechts over een korte afstand te tillen bij het terugplaatsen.

Raampjes worden natuurlijke in dezelfde positie teruggeplaatst als ze eruit gehaald zijn. Bij twijfel kan het helpen om te weten dat voer en darrebroed vooral aan de achterkant van de raampjes te vinden zijn.

Nadelige invloed

Het openen van kasten en het werken in volken is nadelig voor de bijen. De vliegbijen worden er nauwelijks door beïnvloed, maar de huisbijen moeten hun hele gecompliceerde organisatie weer opnieuw ordenen. We zijn ons als imkers te weinig bewust van het feit dat het bijenvolk zélf één levend organisme is. Een ingreep daarin is naar mijn idee te vergelijken met het ondergaan van een operatie. Ook al is deze voorspoedig verlopen, toch heeft de patiënt tijd nodig om te herstellen. Zo gezien is de kwaliteit van het handelen van de imker van groot belang voor het wel en wee van zijn bijen.

Verslag receptie 60-jarige ANI

J. Beekman

Gehoorgevend aan de uitnodiging van het bestuur van de ANI om met hun het 60-jarig jubileum te vieren op zaterdag 12 november, zijn de heren C. Roelen en J. Beekman namens de Bond van Bijenhouders NCB naar Uddel getogen, alwaar in het gemeenschapshuis 'Het Blanke Schot' 's middags de receptie plaatsvond. De ANI is ontstaan uit de VBBN die in 1897 was opgericht. Een aantal leden van de VBBN was het niet eens met het suikerbeleid en splitsten zich af in de Bond van Bijenhouders NCB, de

74 Bond van Imkers LLTB en wat later de ANI.

De huidige voorzitter van de ANI, dhr. D. van Houwelingen opende de middag met iedereen hartelijk welkom te heten, in het bijzonder de wethouder Van Apeldoorn, de twee jubilarissen die ieder zestig jaar lid van de ANI zijn, de besturen van de collega-organisaties, drs. A. de Ruijter, directeur van de Ambrosiushoeve en de oud-voorzitters van de ANI.

Dhr. D. van Houwelingen schetste het wel en wee van de vereniging, ging in op de historie en toekomst, en de zorg om een gebrek aan aanwas van jonge imkers, Amerikaans vuilbroed en de bijenweide. Opmerkelijk was de opmerking dat één landelijke imkersorganisatie niet datgene zou brengen wat meestal beweerd wordt. Hij is geen voorstander van één grote bond. De ANI heeft een eigen nest met een goed klimaat. De heren Denekamp (103 jaar) en Vermeer (76 jaar) werden gehuldigd met hun 60-jarig lidmaatschap en kregen een zeer fraai geborduurde oorkonde aangeboden. Dan was er nog de Kees Stapénea prijs. Dit is een initiatief geweest van een oud-voorzitter van de ANI die een fonds gesticht heeft om degene die zich in het verenigingsjaar uitzonderlijk voor de bijenhouderij heeft ingezet te belonen. De prijs bestaat uit een oorkonde en een geldbedrag. Dit jaar werd de prijs uitgereikt aan mw. Ria Mulder, die zich op uitzonderlijke wijze (tekeningen in het blad van de ANI) voor de bijenweide heeft ingezet.

Dhr. Van Houwelingen heeft ook nog twee demonstratiekasten uitgereikt aan de twee verenigingen die zich onderscheiden hebben wat ledenwerving betreft. In absolute zin was dat de vereniging Jubbega, in procentuele zin Hoenderlo. De demonstratiekasten waren geschonken door een firma in imkersartikelen in het noorden des lands.

Na deze prijsuitreikingen heeft de wethouder van de

gemeente Apeldoorn het woord gevoerd. De wethouder memoreerde het omgaan met de natuur door imkers, het aanwezig zijn van de ANI bij diverse markten en braderieën. Hij wenste de ANI goede jaren toe en liet dit vergezeld gaan van een attentie van de gemeente. Dhr. D. Vunderink heeft daarna het woord gevoerd als voorzitter van de Bedrijfsraad voor de bijenhouderij in Nederland. Zijn eigen ervaring is te kort om de ANI te kennen, maar hij vindt de ANI een gezellige club, wat een uitspraak is van de medewerkers van de VBBN in Wageningen. Ook hij liet in zijn toespraak uitkomen geen voorstander te zijn van een fusie tussen de organisaties, wel is samenwerking hard nodig gelet op de financiële problemen, het Amerikaans vuilbroed en het verminderen van de bijenweide om maar enkele zaken te noemen, aldus dhr. Vunderink, voorzitter van de VBBN. Hij feliciteerde het Bestuur van de ANI met het jubileum, ook namens de leden van de aanwezige imkersorganisaties.

Dhr. T. Bouw, oud-voorzitter van de ANI, bedankte het huidige bestuur voor hun activiteiten namens de leden van de afzonderlijke verenigingen en wenste de ANI goede jaren toe.

De voorzitter, dhr. Van Houwelingen, bedankte alle sprekers voor de mooie woorden en attenties, hij benadrukte dat de neuzen in de imkerij één kant op moeten en dat de bereidheid om samen te werken, daar waar nodig is, altijd bij de ANI aanwezig is. Hij vertelde nog dat de ANI een vijftal lindebomen geschonken heeft aan de Ambrosiushoeve om deze te planten in het Arboretum. Hij wenste verder iedereen een gezellige en leerzame dag toe.

De verschillende werkgroepen van de ANI hadden ter gelegenheid van deze feestdag stands ingericht waarin zij de activiteiten die zij bedrijven tentoonstelden hadden: Drachtplantencommissie, Ziektebestrijdingscommissie, jubileum bomenactie, kaarsen maken en kantklossen, honingkeuring, Werkgroep praktisch imkeren, commissie Onderwijs, PR-commissie. De feestzaal die door de leden versierd was met diverse imkerspullen zowel nieuw als oud, was zeer goed verzorgd. Het bestuur van de ANI en hun leden kunnen terugzien op een goed verzorgde en geslaagde jubileumviering. Wij wensen het bestuur en leden van de Algemene Nederlandse Imkersvereniging nog goede en plezierige jaren toe met de vereniging en 'Onze Bijen'.

Nieuwe honingprodukten

Hoe moet je het honingverbruik laten toenemen? Door nieuwe produkten met honing te introduceren. In Duitsland zijn al twee firma's die honing bij de imkers opkopen om er in het groot mede van te maken en dat is niet de gemakkelijkste drank om te maken. Nu is er dan ook 'honingbier'. In Duitsland gelden echter strenge wetten voor het bierbrouwen, het zogenaamde 'Reinheitsgebot'. Daarom mag bier uit honing geen bier heten en wordt het 'germanendrank' genoemd. Dit bier wordt uit mout, hop, gist, honing en water gemaakt. Het smaakt als bier maar dan met een honingsmaak. En het valt bij velen in de smaak. Tot voor kort was het alleen uit het vat te verkrijgen, nu wordt het ook gebotteld.

Een imker in Beieren biedt een vakantie aan op zijn 'Bienenhof'. Om daarvoor meer reclame te maken, stond hij op een imkerdag met zijn zelfgemaakte vlierbessenlimonade, natuurlijk gezoet met honing. Het valt te hopen, dat er meer ideeënrijke imkers zijn om de verkoop van honing te bevorderen.

ADIZ 1994(12)

Zwerm

Het gebeurt ons allemaal. Op een dag loop je fluitend naar je bijenstal om poolshoogte te nemen en wat zie je: een zwerm. Die hangt daar heel rustig, en bij de kasten is het ook rustig. Grote vraag, uit welke kast komt de zwerm, of is hij aan komen vliegen. Hoe kom je daar nu achter? Ik heb op mijn beginnerscursus geleerd, dat je dan een handvol bijen van de zwerm moet nemen, er wat meel over moet strooien en ze voor de kasten los moet laten. De kast waar die witte bijen ingaan is de kast waar ze uit gezwermd zijn. In Amerika doen ze het anders.

De imker plakt met breed plakband een koninginrooster tegen een honingkamer. Nu naar de zwerm. De honingkamer wordt onder de zwerm gehouden, vervolgens wordt een ruk aan de tak gegeven, waaraan de zwerm hangt en de zwerm tuimelt in de bak. Goed kijken of er geen bijen met koningin aan de tak zijn blijven hangen. Bij een kleine tak kun je de tak afknippen, zodat zwerm met tak en al in de honingkamer terecht komt. Daarna plak je snel een ander koninginrooster als deksel op de bak. De bak wordt nu schuin neergezet en je blaast veel rook door de bak. Als je dat aan de onderkant doet, zullen de meeste bijen de bak aan de bovenkant verlaten.

Enkele vliegen terug naar de plaats waar ze net hingen, de rest keert terug naar de kast waar ze uit kwam, waardoor de meeste bijen dus weer terugkeren in hun kast. De koningin, samen met haar meest trouwe volgelingen, zit nog in de bak, want zij kan niet door het rooster. Je neemt de bak mee naar de schuur, zet de deur open en neemt het rooster weg dat niet naar de open deur is gericht. De bijen zitten dan allemaal aan de lichte kant op het rooster en je kunt hare majesteit gemakkelijk vangen. Je kunt nu met haar een aflegger maken, of haar gewoon naar de eeuwige honingvelden sturen.

American Bee Journal 1994(11)

Cadeautje

Heeft u al een geschenk voor kind, kleinkind, neefje, of nichtje? Denk dan eens aan een waterpistool. Nu zult u wel zeggen, ik ben tegen het geven van 'wapens' ook al is het een waterpistool. Kinderen vinden het meestal iets prachtigs, vooral als ze de gulle geveer de volle laag kunnen geven. Maar het is een cadeau met een tweeledig gebruik. Want heb je een zwerm die nogal hoog hangt, pak dan het waterpistool en richt de straal net boven de zwerm. Deze namaakregen zorgt er voor dat de zwerm dichter wordt en de rondvliegende bijen zich eerder bij de zwerm voegen. Ook wordt de zwerm zwaarder en laat zich gemakkelijker in één ruk in de bak of in de zwermkieps slaan. Hangt de zwerm lager, dan kun je hetzelfde effect bereiken met een plantesproeier. Waterpistolen zijn er natuurlijk in allerlei uitvoeringen. Ze kunnen tussen de 5 en 15 meter ver het water schieten en er zijn er met een tank van twee liter. Voor imkergebruik is een pistool dat tot 10 m komt en een tank van 0,75 liter heeft groot genoeg.

Deutsches Bienen Journal 1994(12)

Honingboetiek

Elke maand probeer ik ook de bijentijdschriften in het Italiaans, Zweeds, of Tjechisch te lezen. Meestal blijft het bij plaatjes kijken, vooral in de Italiaanse bijenbladen zijn die zeer mooi. Deze maand kon ik met behulp van de plaatjes een stukje Zweeds lezen. Komt u binnenkort in Brussel, ga dan eens naar het Maison de Miel in de Rue du Midi, midden in de oude stad. Daar verkoopt madame Simone, al jaren honing uit de hele wereld maar ook andere produkten als snoepjes, shampoo en 'pepparkakor' (bruine gekruide koekjes).

Bitidningen 1994(12)

Skimmia japonica Thunb.

In april en mei staan de skimmia's weer volop in bloei. Wie mooie skimmiastruiken in volle glorie wil aanschouwen en van de heerlijke bloemgeuren wil genieten, moet eens een bezoek brengen aan de proeftuin van het Proefstation voor de Boomteelt en het Stedelijk Groen in Boskoop. Daar staan diverse cultuurvariëteiten van de skimmiasoorten, die voor tuinbeplanting toepassing vinden. Prachtige bolvormige struiken. Behalve de skimmia's is er nog veel meer te zien, daar in die proeftuin. De bijen van Boskoop hebben hem ook gevonden.

76

Wijnruitfamilie

De skimmia's behoren tot de Wijnruitfamilie (*Rutáceae*). De familie omvat ongeveer 900 soorten, die in 150 geslachten zijn ondergebracht. Het geslacht *Skimmia* Thunb. telt ongeveer zeven soorten, die van nature in Oost-Azië voorkomen. Twee daarvan zijn hier te lande in gebruik voor tuinbeplanting: de *Skimmia reevesiana* Fort. en de *Skimmia japonica* Thunb. De laatste is, zoals de naam al doet vermoeden, afkomstig uit Japan. Daar komt de naam van het geslacht ook vandaan; die stamt af van de Japanse naam Shikimi.

Bosplant

In 1838 werd *Skimmia japonica* Thunb. naar Kew, Engeland, overgebracht en daar in cultuur genomen. Het duurde echter tot 1861 dat de plant de belangstelling kreeg die zij verdiende. In dat jaar volgde een tweede introductie vanuit Japan. Zoals alle soorten van het geslacht is ook deze *Skimmia japonica* Thunb. bladhoudend. Zij is van origine een bosplant en gedijt daarom ook het best op een enigszins beschaduwde plaats in de tuin met een goed doorlatende en voedzame humusrijke bodem.

Tweehuizig

De bladeren staan dicht bij elkaar aan het einde van de stengels. Ze zijn 5-10 cm lang en ovaal van vorm. De bovenzijde is donkergroen en heeft een matte glans. Over het gehele bladoppervlak verspreid liggen kleine doorschijnende olieklieren. Als ze worden fijngewreven zijn de bladeren sterk aromatisch. Deze skimmiasoort is tweehuizig. Er zijn mannelijke en vrouwelijke bloemen, die op verschillende planten voorkomen. De bloemen staan in pluimvormige bloeiwijzen. De bloeiwijze van de mannelijke bloemen

is veel groter dan die van de vrouwelijke. In een mannelijke bloem zijn alleen de meeldraden, vier (soms vijf) in getal, tot volledige ontwikkeling gekomen. Bij de vrouwelijke planten vinden we bloemen met alleen een stamper, maar ook bloemen waarin naast de stamper nog meeldraden aanwezig zijn, zij het dat ze niet volledig tot ontwikkeling gekomen zijn. In een enkel geval komen in vrouwelijke bloemen ook enkele meeldraden tot ontwikkeling, die stuifmeel produceren. De bloemen hebben vier (soms vijf) kroonbladen, ze zijn wit van kleur.

Bijenbezoek

Grote aantrekkingskracht, dat moeten de bloemen op bijen hebben. Als er nog maar een paar bloemen in een bloempluim open zijn gegaan, beginnen de bijen er al op te vliegen. De struiken beginnen ook al heel vroeg, al is er nog maar een gering aantal bloemen open, een heerlijke kruidachtige geur te verspreiden. Nectar en stuifmeel, ze worden beide door de bijen verzameld. Het lijkt wel of ze geen enkel bloemetje overslaan, soms verdwijnen ze geheel tussen de bloemenpracht. De stuifmeelklompjes variëren in kleur van geel tot lichtbruin.

De stuifmeelkorrels hebben vijf kiemopeningen. Het korreloppervlak vertoont ribbels die evenwijdig aan de kiemspletten lopen.

Sierwaarde op haar hoogtepunt

In augustus en september geraakt de sierwaarde van de vrouwelijke planten op haar hoogtepunt. Dan gaan de struiken zich tooien met rode bessen, beter gezegd op bessen gelijkende steenvruchten. In de vruchten komen maximaal vijf zaden tot ontwikkeling. De vruchten blijven lang aan de plant; kennelijk zijn ze niet erg bij de vogels in trek. In het najaar begint de vruchtenpracht zich te verschuilen achter het nieuwe groen van de plant. Dat komt doordat zich na de bloeiperiode nog steeds nieuwe scheuten blijven vormen. Maar dat nieuwe groen heeft een belofte voor de toekomst in zich.

Vermeerdering

Vermeerdering van de plant kan geschieden door zaad en door stekken van nog niet volledig tot ontwikkeling gekomen scheuten. Maar dat laatste is voorbehouden aan vaklieden.

Skimmia japonica Thunb.

A tak van mannelijke plant met bladeren en bloeiwijze; B bloeiwijze van vrouwelijke plant; C mannelijke bloem; D meeldraad; E stuifmeelkorrel: 1 equatoriaal, 2 polair, 3 korreloppervlak; F vrouwelijke bloem; G vruchten; H zaad.

De eerste voorjaarsinspectie

78

Is het echt nodig om in maart 'in de bijen' te gaan? Ik denk het niet, maar verleidelijk is het wel. Dus wat doe je op een prachtige voorjaarsdag? Precies, je bedenkt een excuus om tenminste één volk even te openen. Vertel het maar niet aan een collega-imker, want vrijwel zeker zal hij of zij bedenkelijk kijken. Een beetje gelijk heeft hij of zij wel maar och, imkers zijn meesters in het elkaar het leven zuur maken met vermanende opmerkingen. Wie herkent ze niet? 'Het broed koelt af, de koningin wordt ingebald, de eenheid van het volk wordt verbroken, er wordt extra voedsel verbruikt'. Goed beschouwd houdt de imker een kast 'chaos' over als aan de voorjaarskriebels wordt toegegeven maar... het actieve bijenseizoen is begonnen en dat is heel wat waard.

Voordat we wat dieper op het onderwerp 'inballen van de koningin' in gaan eerst het verslag van een imker die dit heeft gadedeslagen en nog wel met gebalde vuisten. De imker is Wim de Kleine uit Emmen en dit is zijn verhaal.

'Onlangs was ik bezig met het vullen van demonstratiekastjes. Ik had daarvoor kleine volkjes gereserveerd, maar door het aanhoudende slechte weer hadden die zich zo slecht ontwikkeld dat ze te klein waren om een kastje goed te vullen. Ik besloot een raam met broed, bijen en koningin in de kastjes te hangen en daarbij een raam uitlopend broed met opzittende bijen uit een ander volk. Alom wordt beweerd dat je volken probleemloos bij elkaar kunt voegen als je een bierviltje met wat alcohol in het nieuwe onderkomen legt. Dat deed ik dus. Ik had deze methode nog niet eerder geprobeerd en met spijt zag ik een groot gedeelte van mijn fles jonge jenever verdwijnen in het biervilt. De resultaten waren niet bemoedigend. Al snel ontstond een toestand van opwinding en vervolgens een matige stekerij in mijn demonstratiekastjes. Machteloos stond ik er door het glas naar te kijken. De koninginnen werden voor mijn ogen ingebald, zonder dat ik de mogelijkheid had om op tijd in te grijpen. Een koningin zat met het rugnummertje stijf tegen het glas gedrukt omringd door een dichte klont bijen. Aan de buitenkant van de kluit zag ik de bijen een voor een dood naar beneden tuimelen. Afgestoken! Na verloop van tijd heb ik de deurtjes van mijn kastjes

dichtgedaan, ik kon het niet meer aanzien. De volgende dag ging ik met lood in mijn schoenen kijken hoeveel bijen het gevecht hadden overleefd. De gesneuvelden waren inmiddels door de bijen naar buiten gesleept en lagen voor de kastjes op de mezen te wachten. Verbaasd zag ik in alle kastjes de koninginnen majestueus rondschrijden. Het inballen had dus niet geleid tot het afsteken van de koningin. Ik heb geconcludeerd dat het inballen van de koningin een daad van bescherming is als er grote opwinding ontstaat. Dan is er een aantal bijen dat in het wilde weg alles steekt of misschien hebben ze het wel speciaal op de moer gemunt. Om de koningin te beschermen drukken de bijen in haar buurt zich in een dichte laag om haar heen, zodat ze onbereikbaar wordt voor belagers. Zodra de paniektoestand voorbij is lost de bijenbal weer op. Deze verklaring maakt het inballen van de moer tot een zinvolle actie. Dat bevredigt mij meer dan aan te nemen dat het een onverklaarbare wanhoopsdaad betreft. Als mijn conclusie juist is dient er door imkers anders te worden gereageerd op het inballen van de koningin. Imkers proberen in voorkomende gevallen de dichte bijenbal met water of anderszins zo snel mogelijk uit elkaar te krijgen. Dat zou dan impliceren dat ze op die manier de beschermende bijenvacht om de koningin verwijderen en haar aan agressors blootstellen. Het lijkt zinvol om bij inballen van de koningin zo snel mogelijk de kast te sluiten en de toestand verder op zijn beloop te laten.' Aldus Wim de Kleine.

Wat weten we van het inballen?

Het kan onder diverse omstandigheden voorkomen. Na het verenigen, zoals we zojuist hebben gelezen, maar ook als een jonge koningin wordt ingevoerd in een moerloos volk tijdens inspectie van een volk en dan vooral in het vroege voorjaar. Als we een koningin in een moerloos volk invoeren gaat proberen wij te voorkomen dat de bijen direct volledig met de koningin in contact komen. De koningin moet eerst de geur van het volk krijgen. Ook de toestand van de ontvangende bijen is belangrijk. Is een volk hopeloos moerloos, er is dan geen koningin en open broed aanwezig, dan zijn de bijen minder kieskeurig. Meerdere onderzoekers hebben verkondigd dat het inballen en afsteken van de koningin te maken heeft met haar gedrag. In een vreemd volk gekomen zou ze een angstferomoon produceren dat agressief gedrag bij de bijen oproept. Of dat inderdaad het geval is werd als volgt onderzocht. Dode koninginnen werden

in observatiekooitjes gelegd op een meter afstand van zwermen met een goede koningin. Binnen vijf minuten ging een aantal bijen van de zwermen de observatiekooitjes binnen, onderzocht de dode koninginnen met hun antennen en belikte ze. Na een uur werden de zwermen moerloos gemaakt en spoedig vertoonden de immen een zoekend gedrag. Een toenemend aantal bijen ging nu de observatiekooitjes in en vertoonde agressief gedrag ten opzichte van de dode koninginnen, die nu werden ingebald. Tijdens het inballen werd er door deze bijen niet of nauwelijks gewaaierd met geopende geurklier. Toen vervolgens aan de zwermen de oorspronkelijke moertjes werden teruggegeven werd er massaal gewaaierd met geopende geurklier. Het agressieve gedrag ten opzichte van de dode koninginnen verminderde en na 12 tot 28 uur werden ze niet meer bezocht. Hiermee werd duidelijk dat het inbalgedrag niet werd veroorzaakt door een angstferomoon van de koningin. In de Amerikaanse encyclopedie voor imkers 'ABC and XYZ of Bee Culture' staat het volgende: 'sluit een volk direct als tijdens de inspectie de koningin wordt ingebald. Gewoonlijk komt het volk weer snel tot rust en als je het enige uren later inspecteert blijkt de koningin weer normaal aan de leg te zijn. Zij gaan verder met de opmerking dat het inballen niet tot doel heeft de koningin te doden, hoewel het kan voorkomen. Ze noemen de Zwitserse onderzoeker Huber die waarnaam dat een koningin zeventien uur werd ingebald en het toch ongedeerd overleefde. Tijdens het inballen klampen de bijen zich stevig vast aan alle lichaamsdelen van de koningin waardoor ze zich absoluut niet meer kan verroeren. Tijdens het inballen brengen de bijen hun angel iets naar buiten en kunnen andere bijen of de koningin steken. Koninginnetelers die een groot aantal jonge bevruchte koninginnen tijdelijk moeten huisvesten, stoppen ze elk in een koninginnekooitje zonder voedsel of begeleidende bijen en hangen deze in een broedkamer van een volk boven het koninginnerooster. Jonge bijen trekken door het rooster naar boven en verzorgen de koninginnen. Elke vijf dagen wordt er een raam uitlopend broed in de bovenbak gehangen, zodat er voortdurend voldoende jonge bijen zijn om de koninginnen te verzorgen. Gebleken is namelijk dat vooral oudere werkbijen agressief gedrag vertonen ten opzichte van vreemde koninginnen. Er is geprobeerd jonge bevruchte reserve koninginnen aldus te overwinteren in pleegvolken maar zonder succes, omdat de imker dan niet in staat is regelmatig jonge bijen aan deze volken toe te voegen.

Conclusie

Een koningin loopt een verhoogd gevaar ingebald te worden als er in het volk geen harmonische opbouw aanwezig is of deze wordt verstoord. Onder harmonische opbouw versta ik het aanwezig zijn van bijen van elke leeftijdsklasse. Het eerste doet zich voor in het vroege voorjaar als oude winterbijen de taak van voedster op zich nemen. De hypothese van de beschermende ring bijen rond de koningin lijkt een aannemelijke verklaring.

Over de manier van verenigen zoals door Wim de Kleine toegepast heb ik nog een paar vragen. Hebben vliegbijen van het ingehangen raam broed met bijen wel de gelegenheid gekregen te vertrekken voordat het raam werd overgehangen? Is het viltje met alcohol geruime tijd voor het verenigen in beide volksdelen gebracht zodat de eigen geur al goeddeels was gemaskeerd tijdens het verenigen? Zelf gebruik ik bij 'moeilijke' gevallen essence van rum of vanille, een paar druppels op een viltje ruim tevoren in de volken gebracht en een paar druppels in de plantesput. Voor het verenigen de bijen even besproeien.

Het weer in maart

Het weer in maart van de afgelopen vijf jaar uitgezet tegen het landelijk gemiddelde over de periode 1961-1990. In dat tijdvak bedroeg het aantal uren zonneschijn 105, de hoeveelheid neerslag 58 mm en de gemiddelde maximumtemperatuur 8,1°C.

Maart-maanden

Jaar	Zon	(uren)	Neerslag (mm)	Max.temp. (°C)
1990	zeer zonnig	(145)	normaal	zeer zacht (12,0)
1991	normaal		droog (20)	zeer zacht (12,8)
1992	somber		nat	zeer zacht (10,2)
1993	zeer zonnig	(180)	zeer droog(11)	zeer zacht (10,4)
1994	normaal		zeer nat (92)	zeer zacht (10,4)

Geraadpleegd

- Kleine, W. de. Inballen van de koningin: Het raadsel opgelost? Info. blad Groep Drente VBBN 5(2): 6 (1994)
 Yadava and Smith, Inballen veroorzaakt door angstferomoon? Bijenteelt 81(11): 235 (1979)
 Morse, R.A. Baling. ABC and XYZ of Bee Culture 40th edition: 42 (1990).

Van imker tot imker: een vergelijking

Eind november ook zo geschrokken van het krantenbericht dat er op één van de Waddeneilanden weer een tuberculose-epidemie is uitgebroken? Na één open tbc-geval werden binnen één week veertig nieuwe gevallen op het Waddeneiland geconstateerd. Doordat ik in het midden van het land woon beschouw ik mij in deze kwestie ook als een toeschouwer aan de zijlijn.

Als je zo'n bericht in de krant leest dan bekruipt je meteen het gevoel dat er op de Waddeneilanden iets aan de hand moet zijn, want tbc is een ziekte die op de vaste wal slechts sporadisch voorkomt. Wanneer je zo'n snelle verspreiding van een ziekte ziet, vraag je je natuurlijk onmiddellijk af of de bewoners van de Waddeneilanden een verhoogde vatbaarheid voor tbc bezitten. Als je dan nog verder over deze vraag nadenkt dan zou je graag de vraag beantwoord willen zien waarom bij eilandbewoners een verhoogde vatbaarheid voor tbc aanwezig is. Deze materie overdenkend kon ik drie mogelijke hypothesen bedenken:

1. Door de gemiddeld mildere winters en de hogere luchtvochtigheid op de Waddeneilanden zou het kunnen zijn dat het weerstandssysteem van de eilandbewoners in de loop der tijd is afgenomen. Wanneer zich er dan ook een besmettelijke ziekte op de eilanden voordoet, slaat deze ziekte hard toe en groeit uit tot een epidemie.
2. Het zou ook veroorzaakt kunnen worden door het feit dat er steeds meer toeristen van de vaste wal naar de eilanden komen voor een kortere of langere vakantie. Bovendien neemt de permanente vestiging van mensen op de vaste wal toe. Hierdoor kunnen besmettelijke ziekten vaste voet op de Waddeneilanden krijgen en zo een mogelijke epidemie veroorzaken.
3. Als laatste verklaring voor het feit dat de verspreiding van tbc zo snel ging, is eens te kijken naar de samenleving op zo'n Waddeneiland. Over het algemeen praten we dan over een samenleving van enkele honderden personen. Hieruit vloeit natuurlijk voort dat de contacten tussen de mensen veel intensiever zijn waardoor juist een ziekte als tbc zich in zo'n hechte gemeenschap bijzonder snel kan verspreiden.

Wat heeft dit verhaal nu eigenlijk met bijen te maken? In eerste instantie zult u geneigd zijn te zeggen 'niets'. Maar kijken we naar de opzet van het verhaal dan is er een duidelijke overeenkomst met het

stuk van 'Van imker tot imker' in het novembernummer van BIJEN. Er wordt een feit geconstateerd, vervolgens wordt er uit het een of andere blaadje een stukje geciteerd, waarna er door de heer Zoet lustig op los gefantaseerd wordt zonder de literatuur te raadplegen. In dit stukje citeer ik iets uit de krant waarna ik ook de fantasie de vrije loop laat. Natuurlijk zijn de eerste twee door mij genoemde hypothesen larienkoek en wordt de snelle verspreiding van tbc op het Waddeneiland het best verklaard door hypothese 3.

Er is nog een tweede overeenkomst want zowel tbc als bij Amerikaans vuilbroed (AVB) zijn zeer besmettelijke ziekten, beide veroorzaakt door een bacterie.

Mijns inziens is daarom het voorkomen van AVB in 1994 bij alleen de Buckfastbij terug te voeren tot de 'hechte gemeenschap' die Buckfastimkers (noodgedwongen) vormen. Vandaar dat er in deze wereld wel eens raten en bevruchtingsvolkjes uitgewisseld worden en natuurlijk wordt er door Buckfastimkers veelvuldig overgelarfd. Door deze acties kan een mogelijke besmetting op één bijenstand besmetting van andere standen tot gevolg hebben en dit heeft dus niets met een eventueel verhoogde vatbaarheid van deze bij voor AVB te maken.

Het bovenstaande komt aardig overeen met het artikel dat geplaatst werd in 'Deutsches Bienenjournal' over AVB. In dit artikel werden aan de hand van praktijkvoorbeelden onderzocht welke oorzaken het belangrijkste waren voor de verspreiding van AVB. Uit het onderzoek kwam naar voren dat de hoofdoorzaken voor verspreiding het beroven en de verkoop van besmette volken was. (Natuurlijk hoort hier ook de overdracht van besmette raten en het gebruik van besmette imkermaterialen bij). Als nevenoorzaken werden genoemd het importeren van koninginnen (met name uit Amerika) en het bevliegen van glasbakken waarin zich met AVB-besmette honingresten bevonden. Echter een verband tussen het toenemend aantal vuilbroedgevallen en de laatste twee genoemde oorzaken kon niet worden vastgesteld. De conclusie van het artikel in 'Deutsches Bienenjournal' was dan ook de imker te scholen in het vroegtijdig onderkennen van AVB waardoor het beroven van besmette volken wordt verhinderd en besmetting van naburige bijenstanden wordt voorkomen.

Verder zou ik dhr. Zoet willen adviseren het boek 'Bee-keeping at Buckfast Abbey' of 'Breeding the Honeybee' (dan wel de Nederlandse vertaling van deze boeken) van Broeder Adam eens te lezen. In dit boek beschrijft de teler zelf op welke eigenschappen de Buckfastbij is geselecteerd. Dan behoeft dhr. Zoet

niet meer te citeren uit een blaadje als 'Obscure sciences and irreproducible results'. Voorts hoeft hij dan ook minder uit zijn dikke duim te zuigen wanneer hij geen ervaring heeft met het werken met Buckfastvolken!

Buckfastimker, Gerard Boswinkel, Rhenen

Literatuur:

Volkskrant 27-1-94

Zoet, K. Van Imker tot Imker, BIJEN 3(11): 302-303 (1994)

Otten, C. Amerikanische Faulbrut, Deutsches Bienenjournal, 93(5): 12-15 (1993).

Van imker tot imker: Buckfast

Na lezen van het artikel 'Van imker tot imker' ziet het er naar uit dat er voor de Buckfast Belangen Vereniging nog veel werk aan de winkel is. In dit artikel, van de overigens gewaardeerde Terschellingse imker-schrijver staan nog al wat missers. Dat is niet zo verwonderlijk, want met name in de beginperiode van de Buckfastteelt was er best veel onduidelijkheid en bovendien zie je 'langs de zijlijn' nu eenmaal minder dan in het veld. Tot voor kort beperkte de kennis over het imkeren met de Buckfastbij zich tot een selecte groep imkers. De laatste jaren echter, is binnen de Buckfastvereniging in hoog tempo kennis en ervaring opgedaan, waardoor de aspirant Buckfastimker snel op het goede spoor komt. Het imkeren met Buckfastbijen is nu eenmaal, op enkele punten na, wezenlijk anders dan met de Hollandse- of andere bijensoorten. Zo wordt de Aalster zwermverhinderingsmethode vervangen door de koninginnteelt, moet de hoeveelheid voedsel extra goed in de gaten gehouden worden en de volken zo groot mogelijk zijn. Als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan zullen gezonde en sterke volken probleemloos de winter doorkomen. Niet alleen de onbekende Leidse imker (zie 'van imker tot imker') had in de afgelopen winter (1993) bijensterfte. Mijn buurman had in datzelfde jaar van de tien volken nog anderhalf volk over (Hollandse bijen wel te verstaan) en mét hem nog vele andere bijenliefhebbers in Nederland. Dat lag zeker niet alleen aan de soort bij, of de hoeveelheid voer. Verderop in het artikel 'Van imker tot imker' zien we nog wat meer van dit soort onjuiste veronderstellingen. Het lijkt mij daarom dat er voor de Buckfastvereniging een taak is weggelegd en wel 'zorgdragen, dat de nodige, maar vooral juiste kennis over het houden van Buckfastbijen, bij een groot publiek bekend wordt zodat indianenverhalen overbodig worden'. De Buckfastvereniging kan daar bijvoorbeeld aan meewerken door regelmatig kopij aan te leveren, in een vaste rubriek, in ons

blad, BIJEN. In deze rubriek zouden tips moeten staan over het imkeren met Buckfastbijen in de praktijk, steeds voor de komende maand(en). Hopelijk is dit schrijven een stapje in de richting die door onze voorzitter Dick Vunderink wordt aangegeven.
At Hendriks, Duiven, ABTB-, VBBN- en BBV-lid

Ondersteuning van onderwijs, voorlichting en onderzoek door de imkers

Open brief aan het Hoofdbestuur van de VBBN.

Geacht bestuur,

Recente verbeteringen voor de imkerij, zoals het gezamenlijke vakblad Bijen en de voorlichtingsavonden van de Ambrosiushoeve in het gehele land, verhullen het feit dat het eigenlijk helemaal niet goed gaat met het praktisch, toegepast en fundamenteel bijenonderzoek en de voorlichting.

Laten we met Bijen beginnen. De Landbouw Universiteit heeft jarenlang ons blad op fantastische wijze gesubsidiëerd. De hoofdredacteur, J. Beetsma, voert de hiervoor benodigde werkzaamheden uit als onderdeel van zijn functie als bijenonderzoeker en in samenwerking met de andere leden van de redactie leidt dat telkens tot een prima vakblad. Het streven van de Bedrijfsraad voor de Bijenteelt naar een professionele redactie werd haar als het ware in de schoot geworpen. De Landbouw Universiteit wordt echter de financiële duimschroeven aangedraaid.

Formatieplaatsen op alle niveau's komen op de tocht te staan. Ondanks het wetenschappelijke succes van de Sectie Bijenkunde (bestaande, naast de heer Beetsma, uit de heren Boot en Calis die op projectbasis werken) is ook de vaste formatieplaats van de heer Beetsma komen te vervallen. In een poging deze formatieplaats voor het bijenonderzoek en -onderwijs te behouden, heeft de hoofdredacteur duidelijke signalen gegeven dat met een financiële ondersteuning vanuit de imkerswereld (lees: vergoeding voor geleverde arbeid) het verlies van deze plaats voorkomen zou kunnen worden. Mogelijk had het verhogen van de begroting van het blad met twee gulden per lezer (dan totaal ca. f 20,00) al resultaat kunnen hebben. Niemand heeft die signalen opgepakt en het kwaad is reeds geschied. De heer Beetsma mag bij de gratie van de Landbouw Universiteit nog circa drie jaar, vanuit een VUT-positie, gebruik blijven maken van de benodigde faciliteiten. Het wordt tijd om te bezin-

nen of besturen van imkersverenigingen niet voor het behoud van cruciale formatieplaatsen op de barricaden zouden moeten springen. Wil men in de toekomst het hoofdredacteurschap vanuit de Landbouw Universiteit continueren dan zal men toch de financiële consequenties hiervan onder ogen moeten zien.

Voor de Ambrosiushoeve is het nog niet te laat. Ik neem aan dat de lezers van deze brief het met ons eens zullen zijn dat we, om ons heen kijkend naar geiten-, duiven-, kanarie- en wat al niet meer voor hobby-verenigingen, in de handen mogen knippen met zo'n prachtig en toegankelijk instituut dat zoveel onderzoek uitvoert en voorlichting geeft over allerlei facetten van het bijhouden. Het is ronduit beschaamd dat het hoofdbestuur van de ABTB (Bijen, januari 1995) voor het instandhouden van de

82 **■** Ambrosiushoeve niet meer dan f 5,- per lid over heeft. Dit resulteert in maximaal f 50.000,- vanuit de imkerswereld, waarvan men nauwelijks één persoon kan laten lopen. Zoals wij regelmatig in Bijen en in de door de 'Vrienden' gesteunde uitgave van het Proevenboekje kunnen lezen, wordt veel onderzoek aan bijen uitgevoerd. Onderzoek dat gedeeltelijk door imkers is voorgesteld (iedereen kan voorstellen indienen) en dat voor imkers uit alle geledingen interessant zou moeten zijn. Het lijkt ons overbodig om in dit schrijven op de details van dit onderzoek in te gaan.

Imkers stappen imkerswinkels binnen en keren daar hun zakken om, geven met gemak veel geld uit aan imkersgereedschap en kasten en verdienen anderzijds vaak de kosten weer terug met bestuivingsactiviteiten en honingopbrengst. Vaak zonder zich te realiseren dat de vraag naar bestuiving gedeeltelijk voortkomt uit het onderzoek aan de Ambrosiushoeve naar de positieve effecten van bestuivende bijen op de groente- en fruitteelt. Tevens zijn we voor de ziektebestrijding zowel met chemische middelen, met natuurlijke stoffen of met behulp van biotechnische methoden van het werk op de Ambrosiushoeve afhankelijk. Ideeën van de imkers worden vaak door de Ambrosiushoeve onderzocht. In dit kader is het toch beneden alle peil dat besturen van imkersverenigingen zich druk maken om bijdragen van vijf gulden, de prijs van één pot honing.

Het bestuur van onze bijenvereniging vraagt aan de hoofdbesturen zich tot het uiterste in te spannen om de Ambrosiushoeve in zijn huidige omvang te handhaven. De Ambrosiushoeve zou door iedere imker ondersteund moeten worden met een bedrag van bijvoorbeeld f 25,-. Men moet zich niet afvragen

of men hierdoor leden zou verliezen, maar of men leden die niet tot deze bijdrage bereid zijn, wil behouden. Met zo'n bedrag zou men evenveel aan het onderzoek en de voorlichting besteden als aan het reilen en zeilen van de desbetreffende vereniging. Wij hopen dat ons hoofdbestuur, kin omhoog borst vooruit, alles uit de kast zal willen halen om dit proefbedrijf in stand te houden. Met reden mag worden verondersteld dat een hogere bijdrage vanuit de imkersverenigingen voor een nog grotere betrokkenheid van de medewerkers van de Ambrosiushoeve bij de problemen van de imkers zal zorgen, zodat de imkers er alleen maar meer plezier en profijt van kunnen hebben. De Ambrosiushoeve kan dan ook meer bijdragen aan de beleidsvorming van de Bedrijfsraad, die zo moeizaam tot een eenduidig constructief beleid schijnt te kunnen komen, hetgeen in deze tijd van grote problemen juist zo nodig is.

Gaarne vernemen wij van u wat uw plannen zijn met betrekking tot de hoofdredactie van Bijen en de Ambrosiushoeve. Wij verzoeken u alles in het werk te stellen een modus te vinden om te komen tot een voldoende grote bijdrage uit de imkerswereld voor het behoud van de unieke Ambrosiushoeve. Hoogachtend, het Bestuur van de VBBN-afdeling Laren/Blaricum, voor deze

B.J. Vos (voorzitter)

Bedrijfsraad mist kans

Naar aanleiding van de besmettingshaarden van Amerikaans vuilbroed (AVB) in 1995 werd al op 17 oktober door de coördinatoren ziektebestrijding van de imkersorganisaties de registratie van imkers als noodzakelijk gezien. De Veterinaire Dienst (VD) en de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (RVV) hebben ervaren dat het vaak onmogelijk was, om in verband met het bestrijden van een AVB-besmetting, imkers te bereiken. Beide instellingen zijn dan ook grote voorstanders van de registratie van imkers en het voorzien van de kasten met naam, adres, postcode en telefoonnummer van de eigenaar. Wanneer deze gegevens beschikbaar zijn kunnen zij veel effectiever en sneller optreden.

Op 22 november kwamen vertegenwoordigers van de imkersorganisaties, de Bedrijfsmatige imkers, de koninginnettelcommissie van de VBBN, Buckfast Belangen Verenigd, de VD, de Stichting Gezondheidszorg voor Dieren, de Ambrosiushoeve, de Rijksuniversiteit Utrecht en de Landbouwuniversiteit Wageningen in het Bijenhuis te Wageningen bijeen.

Tijdens deze bijeenkomst werden alle denkbare maatregelen om AVB-besmettingen te voorkomen uitvoerig besproken. Deze maatregelen waren gebaseerd op het beschikbaar zijn van gegevens van imkers die hun volken verplaatsen (drachtgebieden, bestuiving, bevruchtungsstations en markten) en van hun standen. De vergadering was unaniem van mening dat registratie van imkers en hun standen noodzakelijk was om nieuwe AVB-besmettingen aan te kunnen pakken.

Tijdens de bijeenkomst van de Bedrijfsraad op 7 december zou o.a. worden besloten of en op welke wijze registratie van imkers uitgevoerd zou worden. Dit bleek echter niet een eenvoudige zaak te zijn en wel doordat de leden van het bestuur van de Bedrijfsraad hoofdzakelijk bijeenkomen om de belangen van hun eigen organisatie te verdedigen en nauwelijks om samen iets te ondernemen. De Bedrijfsraad is dus niet zo zeer een 'belangenvereniging', maar eerder een 'eigenbelangenvereniging'.

Wat was het geval? De imkers van de ANI, ABTB en LLTB hadden hun lidmaatschapskaart al ontvangen. De VBBN kent alleen een lidmaatschapskaart van sommige subverenigingen en de imkers van de NCB hebben er geen. Toen stak het eigenbelang de kop op. De ANI, ABTB en de LLTB waren van mening dat hun lidmaatschapskaart als registratiekaart dienst kon doen en de leden van de andere organisaties werd voorgesteld om het rijbewijs of een andere identiteitskaart voor dit doel te gebruiken.

De heer J. Beekman (NCB) toonde een ontwerp van een registratiekaart. Deze kaart zou f0,80 per stuk kosten en met het maandblad, vrijwel gratis, aan de leden gestuurd kunnen worden.

Mijn voorstel was om dit geringe bedrag per lid nu te besteden aan een registratiekaart die door de Bedrijfsraad zou worden uitgegeven. Behalve de gegevens van de imker zou op deze kaart aangeduid kunnen worden van welke organisatie hij(zij) lid is. Met deze kaart zou de Bedrijfsraad zich in 1995 als eenheid naar de leden van de organisaties kunnen manifesteren en de overheid laten zien dat registratie van imkers gezamenlijk wordt aangepakt. Voor nog geen gulden per lid had de Bedrijfsraad op uitstekende wijze PR kunnen bedrijven. Maar 'ons imkers zijn zunic' en dat op het verkeerde moment.

Er werd besloten een werkgroep te vormen die een lidmaatschaps/registratiekaart gaat ontwerpen. Deze uniforme kaart zal echter door de afzonderlijke organisaties worden uitgegeven en niet door de Bedrijfsraad. Als de Bedrijfsraad nu had laten zien dat de wil er is om de imkerswereld goed te organiseren, en zich had

geprofileerd als samenwerkingsorgaan waar imkersbelangen gediend worden, dan was het een stimulans voor de overheid geweest om de activiteiten van zo'n organisatie te ondersteunen. En dat is nu niet gebeurd.

Joop Beetsma, Bennekom

Oproep filatelisten

Gezocht: Nederlanders en Vlamingen met het filatelie-thema BIJEN en IMKERIJ.

Doel: kijken of we kunnen komen tot het oprichten van een contactgroep. Als we voldoende mensen bij elkaar kunnen krijgen, dan liggen een contactblad, een jaarlijkse contactdag, nieuwtjesabonnement, carpoolen bij verre beurzen, vertaalhulp misschien in het verschiet. **Belangstelling?** Neem contact op met, ondergetekende: Donkerstraat 4b, 4063 CZ Heesselt.

Jan de Crom, Heesselt

Bijensterfte op Hawaï

Een verslagje van fotograaf Kjell B. Sandved over bijensterfte op Hawaï in het decembernummer van National Geographic 1994.

Sandved genoot met volle teugen van de bloemenpracht in een orchideeënkwekerij. De honingbijen stortten zich in de bloemen om deze te bestuiven. Zo leek het. Toen hij echter beter keek, zag hij dat alle bijen in de bloemen dood waren.

De orchidee waar het om gaat is *Dendrobium stratiotes*, ingevoerd uit de Molukken en andere Indonesische eilanden. In het oorspronkelijke verspreidingsgebied wordt deze orchidee bestoven door een kleinere bijensoort die deze bloemen niet alleen binnen kan gaan maar ook weer kan verlaten. De honingbijen, die al bijna een eeuw geleden op Hawaï ingevoerd werden, zijn echter te groot en worden in deze orchidee gevangen en verhongeren daar. Volgens Sandved wordt de Hawaïaanse flora overwoekerd door 900 niet-inheemse plantesoorten. Gelukkig is dat vrijwel nooit het geval met de ingevoerde en gekweekte orchideeënsoorten en dat is maar goed ook, want anders zou de honingbij daar niet meer kunnen bestaan.

H.B.J. Wentink, Abcoude

Toon Naalden over 'zijn' bijenmarkt in Etten-Leur

'Ik dacht, dat kunnen wij ook.'

De laatste zaterdag van maart. Dit jaar valt dat op de 25ste. Het begin van een nieuw seizoen bijenmarkten. Etten-Leur heeft sinds jaar en dag de eer die lange landelijke reeks te mogen openen. Je zou misschien mogen zeggen dat de bijenmarkt van Etten-Leur min of meer bij toeval is ontstaan. De man die er vanaf het eerste moment bij is geweest, voorzitter Toon Naalden, bijgestaan door penningmeester/secretaris Cees Janssen, kan daar alles over vertellen. BIJEN zocht hen op. Dat leverde een verhaal op over het imkeren rond Etten-Leur en dat ook over vergrijzing en schadeclaims ging.

Zoals overal

Op het moment waarop ik dit artikel schrijf weet ik niet hoe het er met de bijen, het weer en uw imkeractiviteiten voorstaat. Maar als het goed is zijn nu, begin maart, de 'stille' maanden voorbij. Het eerste broed, reinigingsvlucht, wilgendracht, het staat allemaal weer te gebeuren. Laten we er maar het beste van hopen. Met een nieuw imkerseizoen voor de deur begint tevens de imkeragenda zich te vullen met data van al of niet bekende bijenmarkten.

'Bijenhoudersvereniging Etten-Leur e.o.' lijkt zich amper van de doorsnee imkersvereniging te onderscheiden. Een verslechterende drachtomgeving, vergrijzing, noem maar op. Waar spelen deze zaken niet? Een iets meer dan vluchtige kennismaking met de vereniging die verantwoordelijk is voor de eerste bijenmarkt van het jaar leert dat er zich in het Noord-West Brabantse het nodige afspeelt en ook iets heel eigens heeft wat betreft het soort imker dat je hier kan ontmoeten.

Als afdeling van de NCB ziet ook 'Etten-Leur' haar ledental sterk teruglopen. Cees Janssen: 'In de acht jaar tijd, dat ik nu penningmeester ben heb ik het aantal leden van onze vereniging zien terug lopen van 35 naar rond de 20. Er komen geen jonge imkers meer bij. We hadden hier, om een voorbeeld te geven, een groot imker. Die man had ruim honderd volken. Na zijn overlijden is zijn zoon verder gegaan. Let op. Met zes volken. Maar zelfs daarmee is hij gestopt. Tijdgebrek. Mijn eigen zoon, idem dito. Hij heeft het imkeren aardig onder de knie. Maar weet je wat het is. Zo'n jongen komt op een gegeven moment op de leeftijd van studeren. Daarna een drukke baan, vaak laat thuis

omdat het werk af moet. Die jongens komen in omstandigheden waarin ze geen tijd meer voor bijen hebben. Ze hebben het veel te druk. Dat is wel jammer. Ik vind dat een moeilijke zaak. Maar goed, je kwam voor onze bijenmarkt.'

Het 'toeval'

De bijenmarkt van Etten-Leur wordt dit jaar voor de 21ste maal georganiseerd. Toon Naalden over 'zijn' markt: 'Toen het overdekte winkelcentrum van Etten-Leur tien jaar bestond wilde men daar een grote manifestatie organiseren. Alle verenigingen uit het dorp werden uitgenodigd daarvoor iets te doen. Ik heb toen gezegd waarom zouden wij er geen bijenmarkt van maken. Op dat moment hadden wij in de omgeving geen andere bijenmarkten meer. Ik ben toen hier en daar eens op andere markten rond gaan kijken en dacht, 'dat kunnen wij ook'. Zo zijn we toen begonnen. Medewerking van onze NCB hebben we daarbij nooit gehad. Men had toen liever gezien dat er in kringverband een markt werd georganiseerd. We hebben alles op eigen houtje gedaan. Ook rond de datum waarop wij onze markt wilden organiseren waren er wat problemen. Vroeger waren hier in deze streek wel bijenmarkten rond maart, maar die bestonden al niet meer. Toch dacht men dat er wel eens concurrentie kon ontstaan.'

De eerste van het jaar

'Dat wij nu de eerste bijenmarkt van het jaar hebben in Etten-Leur komt omdat er op dat moment, eind maart, hier een grote vraag naar bestuivingvolken voor de aardbeienteelt in kassen is. Wij hebben een moment geprikt waarop bijenvolken kunnen worden verhandeld en de arbeien in de kassen gaan bloeien. Er is elk jaar een grote aanvoer van bijenvolken. Vorig jaar rond de honderd en dat aantal is nog steeds groeiende. Je hoort wel dat andere markten minder belangstelling krijgen, wij groeien nog steeds. Dat heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat er hier rond deze tijd veel bijenvolken nodig zijn.' 'De handel is ook goed. Er gaat bij ons eigenlijk nooit een imker met volken terug naar huis. Er komen ook veel Belgische imkers naar onze markt. Die komen echt om te kopen. Rondkijken is er amper bij. Zij presteren het om de volken zo uit de auto, voordat ze ook nog

maar zijn uitgeladen, te kopen. Ze zien een imker met volken aankomen en vragen hem naar zijn prijs. Dat gaat dan echt nog van handje-klap.' Toon maakt het bekende marktgebaar. 'Die volken komen niet eens op de markt te staan. Ach, dat kan ook wel, wij vragen hier geen marktgeld. Maar nu met de problemen met Amerikaans vuilbroed moeten we daar toch alert op zijn. Eventuele problemen die zouden kunnen ontstaan over de koers van de Belgische frank zijn eenvoudig op te lossen. Er is n.l. een bank bij de markt waar men de koers kan zien.'

Amerikaans vuilbroed

'In verband met Amerikaans vuilbroed hebben we besloten om nu alle volken die hier worden aangevoerd te registreren. Elk volk krijgt een nummer. Er wordt genoteerd van wie het volk is en aan wie het wordt verkocht. Blijkt dan later, wat natuurlijk niet te hopen is, dat er ergens problemen met Amerikaans vuilbroed voorkomen met volken die verhandeld zijn, dan is het gemakkelijk na te gaan van welke imker het betreffende volk afkomstig is. De verkoop vanuit de auto, zal ik maar zeggen, daar gaan we dit jaar streng op controleren. We zetten daar een mannetje of drie op. Zodat ook dat geregistreerd kan worden. Er mag geen volk zonder ons medeweten verhandeld worden. In principe wilden we toch altijd al dat de kasten en korven zolang mogelijk dicht bleven. Mensen moeten niet bang voor rondvliegende bijen worden. De volken mogen nu helemaal niet meer worden opengemaakt om ze te bekijken. De volksgrootte is een vertrouwenskwestie. We kunnen geen risico lopen. Gelukkig hebben we hier geen last van Amerikaans vuilbroed. Maar je kan niet voorzichtig genoeg zijn. De aanvoer van bijenvolken komt niet alleen uit onze eigen streek. Men komt overal vandaan.'

Belangstelling

Behalve de imkers is er elk jaar een grote groep niet-imkers die komt genieten van wat er op de markt te beleven valt. Naast handel in bijenvolken zijn er kramen met imkermaterialen en worden er tuinplanten verkocht, 'gericht op de bijen', die voor kwekersprijzen van de hand gaan. De markt vindt plaats nabij het overdekte winkelcentrum van Etten-Leur. 'Bij slecht weer kan de handel zelfs overdekt plaatsvinden. Op de bijenvolken na, natuurlijk. Want zo vroeg in het jaar ben je niet zeker van het weer.

'Tijdens de markt ontstaan er goede contacten tussen de imkers. De sfeer is elk jaar geweldig. Vooral met mooi weer is het hier behoorlijk druk. We beginnen altijd om 09.00 uur. Rond 13.00 uur is de markt af-

gelopen. De verkoop van de volken is dan wel voorbij. Nee, een echte marktcommissie hebben we niet in onze vereniging. Het zijn de bestuursleden met enkele hulpkrachten die elk jaar de organisatie van de bijenmarkt voor hun rekening nemen. De belangstelling van de bevolking is ook altijd groot. Er wordt veel reclame gemaakt voor de bijenmarkt. Onder andere via Omroep Brabant. Veel winkelend publiek loopt na het boodschappen doen ook even bij ons langs.'

Imkeren in Etten-Leur en omgeving

Etten-Leur kent een omgeving waar veel tuinbouw wordt bedreven. Breda heeft een grote veiling van de RBT. De teelt in kassen van onder andere aardbeien, paprika, tomaten en de fruitteelt vragen elk jaar veel bestuivingsvolken. Het plaatsen van de bijenvolken gaat via de veiling.

'Dat is goed geregeld. Je levert de volken in bij de veiling in Kapelle en zij zorgen dat ze op de plaats van bestemming komen. De honing van het fruit is niet veel. Alleen met grote volken, als je verenigt in het voorjaar kan je honing winnen. Maar dan moet je je echt op fruithoning toeleggen. Onze afdeling kent een aantal imkers dat bijna alleen maar bestuivingsvolken heeft. Zelf imker ik met rond de 65 bijenvolken, waarvan een deel bestemd is voor bestuiving. Met de andere reis ik voor de honing. Vanaf het voorjaar sta ik bij de peren. De tuinder houdt mij dan ook graag bij de appels. Met de volken die daar dan staan ben ik zodoende te laat voor het koolzaad. Ik kwam daar overigens graag, we kwamen altijd met sterke volken terug. De dracht in eigen omgeving wordt ook steeds minder. Braaklegging komt hier amper voor. Er werd aardig wat teunisbloem verbouwd, maar ook die teelt loopt terug.'

Schadeclaims

'Maar dat leveren van bestuivingsvolken kan ook heel vervelende kanten hebben, hoor. Op dit moment loopt er een claim van een aardbeienteler hier uit de

buurt tegen een imker. Hij beweert dat hij vorig seizoen een te lage opbrengst aan aardbeien had en dat zou volgens hem aan de bijenvolken hebben gelegen. De imker krijgt de schuld. Onzin. Een rare zaak. Maar die zaak loopt onderhand wel bij de rechter. Die man heeft een flinke schadevergoeding geëist. Zoiets van f40.000,-. Er zijn echter zoveel andere mogelijkheden waarom die tuinder zo'n lage opbrengst had. Verkeerd spuiten, te droge grond, te lage temperatuur in de kas, met de aardbeiplanten kan tijdens het koud bewaren al iets fout gegaan zijn, noem maar op. Door zulke oorzaken krijg je nou eenmaal een flink aantal bloemen dat niet bestoven kan worden. Leg dat maar eens aan een rechter uit. Nee, geen gemakkelijke zaak. Ook spuutschade komt hier nog al eens voor.' (zie BIJEN januari 1995).

86 'Vanwege zulke schadeclaims worden tegenwoordig vaak volken verkocht aan de telers. Dat gebeurt volgens het principe van statiegeld. Na de bestuiving koop je als imker de volken voor een lagere prijs weer terug. Zo omzeil je rare problemen. De volken zijn tijdens het bestuiven van zijn gewassen immers van de tuinder zelf. Dus nu is hij ook zelf verantwoordelijk.' 'Maar natuurlijk zijn er ook goede tuinders. Die zijn eerlijk en kijken wanneer er problemen met de opbrengsten aan de gewassen zijn, wat er bij hen zelf mis is gegaan. Het bestuivingsimkeren gebeurt hier toch wel op vrij grote schaal. Wij werken, net zoals grote bestuivingsimkers die zich helemaal op het bestuiven hebben toegelegd wel doen, ook met bestuivingsovereenkomsten.'

Grensverkeer

Voor het koolzaad dat tot vorig jaar altijd in de Flevopolders werd bezocht zoeken imkers nu alternatieven. 'Er zijn imkers die al niet meer naar de polder gaan. Er wordt vanuit hier wel naar Zeeland gereisd. Men is daar wisselend tevreden over. Dit jaar zullen verschillende leden van ons richting België reizen, ook naar het koolzaad. Er is in deze streek trouwens een levendig grensverkeer, zou je kunnen zeggen. Niet alleen tijdens onze bijenmarkt. Belgische imkers komen ook naar hier voor bestuiving van bijvoorbeeld appels. Er zijn zelfs Belgische imkers geweest die zonder daar een vergoeding voor te vragen hun bijen plaatsten. Zij hoopten natuurlijk op honing en gingen dan zodra dat kon naar de Flevopolders, wanneer daar het koolzaad in bloei stond. Vaak al voor de appelbloei voorbij was. Maar zo hoort het natuurlijk niet,' aldus Toon Naalden.

DEVO

Het inkoopcentrum in Midden-Brabant, waar iedere imker dat vindt wat hij nodig heeft om van zijn hobby een succes te maken. Kunstraat, bijenkasten, slingers, maar ook alles voor een geslaagde koninginneteelt.

Openingstijden:

*maandag t/m vrijdag van 13.30 tot 17.30 uur
zaterdag van 09.00 tot 17.00 uur
en na telefonische afspraak*

**U vindt ons in Tilburg-Zuid
Ohmstraat 1, 5021 NH TILBURG
telefoon 013-420278, telefax 013-352559**

IMKERSBENODIGHEDEN & BIJENHOUDERIJ

BOSLUST

**HET ADRES VOOR
WEST-BRABANT EN ZEELAND**
(Voorheen Stoop Roozendaal)

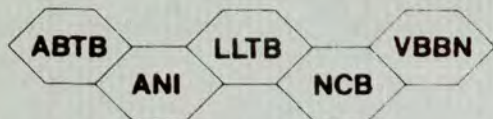
ALLES OP HET GEBIED VAN BIJEN

Openingstijden:

*vrijdag van 17.00 - 21.00 uur en
zaterdag van 09.00 - 17.00 uur.*

*Of na een telefonische afspraak 01608 - 14116,
s.v.p. bellen tussen 12.00 - 13.00 uur.*

**C.F. Coremans
Marnixstraat 1, 4873 GM Etten-Leur**

Uit de Bedrijfsraad

Jan Beekman

Het bestuur van de Bedrijfsraad kwam op 7 december 1994 in een extra vergadering bijeen te Wageningen. Hoofdthema voor deze vergadering was besluitvorming over de bestrijding van Amerikaans vuilbroed. Gesproken werd over preventieve maatregelen in de praktijk te nemen, gezondheidsverklaringen, registratie van imkers en voorlichting over de bestrijding van AVB in bijenvolken.

Preventieve maatregelen:

De Besturen zijn met het schrijven van de commissie Dommerholt accoord gegaan. Het stuk zal in BIJEN van februari 1995 gepubliceerd worden.

Gezondheidsverklaringen:

Hoe de gezondheidsverklaring eruit moet gaan zien, wordt nog verder uitgewerkt. De regels waar de imker zich aan te houden heeft, worden z.s.m. in BIJEN gepubliceerd.

Registratie imkers:

Registratie van alle imkers is dringend nodig. Aan alle imkers zal een bewijs van lidmaatschap uitgereikt worden. Dit document moet aan de bevoegde personen getoond worden bij het reizen naar drachtgebieden, bevruchtungsstations, bijenmarkten e.d. **Geen bewijs: geen plaats of toegang.**

De imkersorganisaties die een bewijs van lidmaatschap hebben, gebruiken deze in 1995. Bij de Bond van Bijenhouders NCB wordt een voorlopig bewijs voor 1995 uitgereikt. Een werkgroep gaat in 1995 bekijken hoe het document eruit moet zien, en welke informatie erop moet komen. De imker moet een logboek bijhouden waar de reisbewegingen van zijn/haar volken in vermeld staan.

Naam, adres, postcode, woonplaats, onuitwisbaar op de bijenkasten aanbrengen!

Ook moet bekeken worden of er een manier te vinden is om niet-geregistreerde imkers uit te sluiten van een vergoeding, als er bij deze imkers AVB geconstateerd wordt en de stand moet worden geruimd. Het is ook belangrijk om de plaatsen waar niet-georganiseerde imkers hun bijenvolken hebben staan te registreren. Dat is noodzakelijk om bij een uitbraak van AVB snel en doelmatig met de bestrijding van AVB of het ruimen van bijenstanden te beginnen.

Voorlichting:

Preventie en hygiëne moet door de ZBT's in de diverse imkersorganisaties ter hand genomen worden. Bij de secretariaten is een dia-serie voor dit doel beschikbaar. In het februarinummer van BIJEN wordt hieraan aandacht besteed. (Zie boven preventie).

Uit het hoofdbestuur

B.A.H. Visser

In de bovenste etage van het ABTB-gebouw te Arnhem, met uitzicht op de zeer hoge waterstand van de Rijn, vergaderde het bestuur van de Imkersbond onder meer ter voorbereiding van de Algemene Vergadering van de Bond. Zoals gebruikelijk vindt deze plaats op de eerste zaterdag in maart. Het financieel verslag over 1994 en de begroting voor 1996 geven weinig aanleiding tot beraad, te meer omdat vooralsnog de contributie op het huidige niveau gehandhaafd kan worden.

Relatie met de ATBT

De imkersbond is ontstaan uit een besluit van het hoofdbestuur van de ABTB en in de statuten blijkt op een aantal punten en nauwe relatie te bestaan met de ATBT. Nu evenwel de ATBT per 1 januari 1995, voor wat betreft het behartigen van de belangen van de leden, is toetreden tot de Land- en Tuinbouworganisatie (LTO) Nederland, zal met wederzijds goedvinden worden voorgesteld de relatie tussen de Imkersbond en de ATBT te beëindigen. Het bestuur van de Imkersbond besloot daarom aan de Algemene Vergadering goedkeuring te vragen tot wijziging van de statuten van de Bond, m.b.t. relatie met de ATBT.

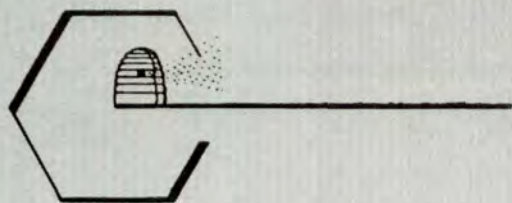
Maandblad Bijen

Met betrekking tot het maandblad werd in het algemeen tevredenheid geconstateerd over de gang van zaken. Helaas moet evenwel mevrouw J. Vleeming-Van de Sande wegens drukke werkzaamheden haar functie als lid van de redactie opgeven. In haar plaats werd door het bestuur benoemd de secretaris van de afdeling Groessen, de heer W. Wieleman te Duiven, die ter vergadering was om kennis te maken.

Studiedag

Op 27 mei van dit jaar zal de studiedag van de Imkersbond worden gehouden. Met enkele inleiders wordt nog overleg gepleegd, maar vaststaat dat deze dag wordt gehouden in Zeewolde en dat er een excursie aan is verbonden, met luxe touringcar naar de Oostnaarderplassen en de drachtgebieden in de Flevoolders. Er is plaats voor maximaal zeventig personen. De kosten bedragen inclusief lunch en bus f15,- per persoon. Leden eventueel met partner kunnen zich aanmelden bij de secretaris van de afdeling of rechtstreeks bij het secretariaat van de bond (voor adres zie achterin dit blad).

Overige punten: Ter vergadering werd mededeling gedaan over de gang van zaken in de Honingzemerij waar het boekjaar 1994 werd afgesloten met een tot tevredenheid stemmend financieel resultaat. Tegen het einde van dit boekjaar kwam een belangrijke uitbreiding van het gebouw tot stand. Bij het punt activiteiten van afdelingen werd medegedeeld dat een aantal cursussen werd gestart, waaronder cursussen van beginners in Groenlo, Haaksbergen, Wehl en Zenderen. Tenslotte werd mededeling gedaan over de suikerlevering in 1994 en de verzending van registratiekaarten voor het verplaatsen van bijen. De secretarissen van de afdelingen is verzocht deze kaarten te bezorgen bij de leden.

Cees Roelen jubileert!

P.F. Bohlmeijer

De Jaarvergadering van de vereniging Prinsenbeek van de Bond van Bijenhouders NCB had twee verrassingen in petto. Cees van Galder, Imkerkampioen 1994, was voor het tweede jaar in successie Kampioen Imker van de vereniging en zal ook in 1995 een poging doen zijn Bondstitel te prolongeren.

88

Cees Roelen ontvangt de gouden bondsspeld van Jan Beekman.

Maar een belangrijk deel van de vergadering werd ingenomen door de huldiging van Cees Roelen, voorzitter van de Bond en lid van de vereniging Prinsenbeek, in verband met zijn 40-jarig lidmaatschap van de Bond. De Bondssecretaris, Jan Beekman, had voor deze gelegenheid het bijenblad van de laatste veertig jaar doorgewerkt om wetenswaardigheden over de jubilaris op te sporen. De eerste jaren had Cees Roelen zich redelijk stil gehouden, maar daarna was de naam van de jubilaris regelmatig opgedoken met vragen 'of er niet te veel in de bijen gewerkt wordt', adviezen aan het Bondsbestuur, discussies met Heemskerk, adviezen aan jonge imkers en over de 2.700 ha die in 1960 waren ingezaaid. Na vier jaar lid te zijn werd hij in 1958 lid van het bestuur van de Kring 'de Baronie', en werd in 1973 zonder tegenkandidaten in het Bondsbestuur gekozen, waar Cees Roelen in 1975 tot voorzitter werd gekozen. Spreker was van mening dat de vereniging trots mag zijn op haar lid dat als (vice)voorzitter sturing geeft aan voor ons imkers belangrijke organisaties, zoals het Landelijk Proefstation Ambrosiushoeve, het Overleg IJsselmeerpolders, de Bedrijfsraad en de Afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap.

Jan Beekman feliciteerde de jubilaris met zijn 40-jarig lidmaatschap en spelde hem de gouden Bondsspeld op. Bloemen waren er voor de echtgenote van Cees Roelen. In zijn dankwoord memoreerde Cees Roelen hoe de heer Ligtfoot, directeur van de Lagere Tuinbouwschool in Princenhage, de leerlingen voor een beginnerscursus Bijenteelt selecteerde. 'Je moest het gazon voor de bijenstal maaien en als je dan de volgende dag zonder zichtbare gevolgen op school verscheen, mocht je de cursus volgen'. En hij doorstond deze test met glans!

Zijn eerste bijenvolk kreeg hij begin 1955 van de vereniging compleet met een kleine subsidie om de jonge imker op weg te helpen. Bovendien kwam hij direct in het bestuur van de plaatselijke vereniging, waarvoor hij in feite nog te jong was. Zijn positie werd veiliggesteld door hem als agent voor imkersbenodigdheden aan te stellen. Hij stelde het zeer op prijs dat alle leden en hun echtgenotes aanwezig waren en dat ook een delegatie van het Bondsbestuur naar Prinsenbeek was gekomen. Om de gouden speld in eigen vereniging opgespeld te krijgen was voor hem een bijzonder fijn gebeuren.

De voorzitter van de vereniging Prinsenbeek, Janus Meeuwissen, prees Cees Roelen voor wat hij voor de Bijenhouderij allemaal gedaan heeft. Ook de vereniging stelt de goede adviezen van Cees zeer op prijs. Tot slot feliciteerde hij namens alle aanwezigen Cees Roelen met zijn jubileum.

Van de bestuurstafel

Jan Beekman

De vergadering van het bondsbestuur vond plaats op donderdag 15 december 1994. De volgende zaken zijn besproken:

- Eindtermen beginnerscursus imkeren:
In de aangeleverde eindtermen wordt aangegeven dat in het lesprogramma 40 % z.g. 'groen' (drachtplanten) en koninginnetelt moeten zijn opgenomen. E.e.a. lijkt het bondsbestuur wat overdreven en wordt dan ook terugverwezen naar de Bedrijfsraad.
- Studiedag 1994
De Studiedag te Bostel op 5 november jl. was geslaagd. De eindafrekening van deze dag is vergeleken met de begroting; de rekening wordt met een klein negatief saldo afgesloten.
- De voorzitter dhr. C. Roelen heeft op 9 december in Megen aan de heer F.P. Bohlmeijer, redacteur en penningmeester van BIJEN, de zilveren bondsspeld uitgereikt i.v.m. zijn 25-jarig lidmaatschap van de Bond.
- Brief van Buckfastbelangen
Schrijver van de brief was het niet eens met de inhoud van een artikel van Ko Zoet. De reactie is door het bestuur naar de redactie van BIJEN verwezen.
- Aanvraag reglement
De Statuten van de vereniging Helmond zullen eerst door het bondsbestuur worden getoetst aan het (gewijzigde) reglement van de Bond. Daarna zal tot accordering worden besloten.
- Door verschuiving van taken binnen de organisatie van de NCB zal de adviseur van de NCB niet meer als

vanzelfsprekend aanwezig zijn bij de bondsbestuursvergaderingen. Hij blijft wel aanspreekpunt voor de Bijenhoudersbond.

- De vergadering van de besturen imkersorganisaties met de redactie BIJEN, is uitgebreid besproken. Te vermelden is dat:
 - De rekening over het boekjaar 1993 met een positief saldo werd afgesloten. Afgesproken is om de boeken, van 1993 en 1994 in de eerste vergadering van de Bedrijfsraad in 1995 te controleren.
 - De begroting 1995 is aangenomen.
 - De planning van de redactie voor 1995. Hierin zijn o.a. regio-activiteiten opgenomen.
 - Er moet meer actie worden ondernomen om grote advertenties binnen te halen, om de kosten van het blad voor de imkers, te drukken.
 - De Besturen van de Imkersorganisaties zijn goed tevreden over de kwaliteit van het blad.
- Bijenteeltbedrijfswedstrijd 1995
- De verenigingen die in 1995 een bedrijfswedstrijd willen organiseren, krijgen aanvullende informatie over hygiëne in de bijenstal. Dit om de verspreiding van besmettelijke bijenziekten te voorkomen.
- Uitreiking van decoraties door de voorzitter in de vereniging Zundert op 1 december jl.
- Vooruitblik naar de algemene vergadering die gehouden zal worden op 1 april 1995 in de MAS te Bostel. Uitgebreid is ingegaan over het aftreden en het eventueel herkiesbaar stellen van huidige bondsbestuursleden. Aan de orde is ook geweest het beschikbaar stellen van een bewijs van lidmaatschap. Een concept is aangeleverd en zal door de bestuursleden kritisch bekeken worden, en waar nodig worden aangepast.
- De vergadering van de Bedrijfsraad op 7 december 1994 is ook aan de orde geweest. Het belangrijkste onderwerp zal de problematiek van het Amerikaans vuilbroed zijn (zie hiervoor het verslag 'Uit de Bedrijfsraad' in dit nummer).
- Spuitschade
Spuitschade 1994 is door de voorzitter bij het AID behandeld op 7 december jl. Enkele gevallen van spuitschade zijn nog in onderzoek. Dankzij de inspanning van imkers, het AID, de Ambrosiushoeve (Landelijk Proefbedrijf Insektenbestuiving en Bijenhouderij) en het IKC Bijenhouderij is een belangrijke spuitschade in 1994 tot een oplossing gebracht.

eigenlijk patroonheilige van de imkers is geworden. 'Ambrosius komt van het Griekse woord 'Ambrosios', de 'Godenspijs ambrosijn', die de Goden onsterfelijkheid verschafte. Vandaar dat de betekenis van Ambrosius 'de onsterfelijke' is. Nog maar net was deze laatste zin uitgesproken of daar verscheen St. Ambrosius in levende lijve, getooid in bisschopstenuen en in zijn linkerarm een bijenkorf. Een van de leden van de voorbereidingscommissie begeleidde hem naar een inderhaast klaar-gezette zetel en sprak hem een welkomwoord toe. Hierna nam St. Ambrosius zelf het woord en sprak de aanwezige imkers toe. Hij vertelde dat hij van St. Petrus toestemming had gekregen om ook, zoals St. Nicolaas, St. Cecilia en St. Martinus jaarlijks kunnen doen, naar de aarde af te dalen. Hij had zich jarenlang ten opzichte van hen achtergesteld gevoeld.

St. Ambrosius stond er ook om bekend dat hij vaak in striemende bewoordingen preekte en dat liet hij op deze avond in Oeffelt ook duidelijk blijken. 'De imkers zijn zich er te weinig van bewust dat zij met hun bijen een grote waarde toevoegen aan de natuur door hun bestuivingsactiviteit. Juist door die bestuiving levert de honingbij een grote bijdrage aan de instandhouding van flora en fauna. Het is toe te juichen dat de laatste jaren steeds meer mensen zich bewust worden dat door de mens de natuur en het milieu geweld is aangedaan. Steeds meer groepen mensen willen hierin verandering aanbrengen en zijn hier ook

daadwerkelijk actief mee bezig. Op dit terrein blijven de imkers jammergenoeg achter. Zeker in deze tijd dat het aantal imkers terugloopt en de overheid zich financieel steeds meer van de imkerij terugtrekt, zullen de imkers moeten gaan leren ook hun stem te laten horen en de grote imkersbonden zullen meer de barricaden op moeten gaan. De imkersverenigingen en ook de imkersbonden zullen meer moeten gaan samenwerken met andere natuur- en milieu-organisaties om samen één vuist te maken. Misschien dat ze meer naar het actiemodel zullen moeten gaan grijpen om overheid en maatschappij te overtuigen dat de honingbij en ook andere insecten een wezenlijke bijdrage kunnen leveren aan de wederopbouw van natuur en milieu'.

Het is bekend dat hij kerkleraar is geweest, maar uit deze bewoordingen mag duidelijk zijn dat hij ook terecht bijteeltleraar genoemd mag worden. Voor en na deze striemende bewoordingen ontloopte Ambrosius zich ook als een ware humorist toen hij o.a. enkele imkers persoonlijk toespraak over het omgaan met hun bijen.

Tot slot zegde St. Ambrosius toe graag een uitnodiging te aanvaarden als onze vereniging in 1996 haar 60-jarig bestaan zal vieren.

St. Ambrosius, op bezoek bij de imkersvereniging 'Oeffelt e.o.'

Jo Janssen

Op vrijdag 9 december vierde de imkersvereniging 'Oeffelt en Omstreken' sinds vele jaren weer haar Ambrosiusfeest.

Omdat het al zo lang geleden was dat dit feest gevierd werd, waren de meeste imkers misschien vergeten dat St. Ambrosius hun patroonheilige is. Daarom had de voorbereidingscommissie besloten het levensverhaal van St. Ambrosius aan de verzamelde imkers voor te lezen en daarin vooral naar voren te laten komen waarom hij nu

Zilveren speld voor Peter Bohlmeijer

E. Brandt

De leden van de bijenvereniging Sint Ambrosius uit Berghem keken verrast op toen ze tijdens de jaarlijkse Ambrosiusavond een zware afvaardiging van het bestuur van de Bond van Bijenhouders van de NCB de woning van de heer Tiny Gijsbers binnen zagen komen. De leden van de Berghemse vereniging hebben al een jarenlange traditie om het feest ter gelegenheid van de patroonheilige Sint Ambrosius bij de familie Gijsbers te houden. Bondsvoorzitter Cees Roelen en secretaris Jan Beekman hadden de lange reis gemaakt om Peter Bohlmeijer te huldigen wegens zijn zilveren jubileum als lid van de Bond van Bijenhouders. Secretaris Ed Brandt van Sint Ambrosius uit Berghem had de eer om als eerste de jubilerende voorzitter toe te spreken. Hij benadrukte de geweldige bijdragen die Peter aan de vereniging heeft geleverd. Hij noemde o.a. zijn werk bij twee jubilea van de vereniging. Peter Bohlmeijer heeft in zijn werk als voorziter van de vereniging getoond dat hij de leden kan activeren en motiveren. 'De grote deelname aan excursies en de grote opkomst bij de jaarlijkse Ambrosiusavonden zijn daar wel het meest treffende bewijs van, aldus de secretaris, die in zijn huldiging Wilma, de echtgenote van Peter, betrok.

Voorzitter Cees Roelen had zijn huiswerk goed gedaan. Hij somde in een aantrekkelijke toespraak de kwaliteiten van Peter Bohlmeijer op. Hij had hem jarenlang als medebestuurder meegemaakt. 'Jij hebt de studiemiddag veranderd in een studiedag, die heden als een van de best bezochte studiedagen in het land geldt', sprak Cees Roelen. Hij waagde zelfs nog een poging om de zilveren jubilaris tot andere gedachten te brengen en zijn standpunt om te stoppen nog eens te overwegen. Veel lof kreeg Peter Bohlmeijer voor zijn energie om tot één bijenblad te komen. Hij draagt daar nog zijn steentje aan bij.

Peter Bohlmeijer krijgt de zilveren speld van Cees Roelen

Jubileum VBBN in 1997

Koert Pieters Veenendaal

Zoals u waarschijnlijk wel weet bestaat onze vereniging in het jaar 1997 honderd jaar. Het is de bedoeling dit feit niet ongemerkt voorbij te laten gaan. Tot nu toe is er alleen nog maar gedacht over wat er zou moeten gaan gebeuren. Het hoofdbestuur heeft mij gevraagd een commissie te vormen die zich daadwerkelijk gaat bezig houden met het 100-jarig feest.

Het thema

Het nut van de bijen in de ecologische cyclus van de natuur in het algemeen, en noodzaak van bestuiving in het bijzonder.

Hoe het geheel eruit precies gaat uitzien is nog een beetje koffiedik kijken. Immers zal er eerst geld gevonden moeten worden. Dit geld zal niet uit de kas van de vereniging komen, maar via sponsors bijeengehaald moeten worden. Vandaar dat het thema van de viering wat ruimer is genomen, om het aantal mogelijke sponsors zo groot mogelijk te maken.

Ook heeft het hoofdbestuur gevraagd het imkeren op een moderne wijze uit te dragen. Tot nu toe wordt het imkeren getypeerd als een aantal oude mannetjes met een paar korven en het liefst één die een korf aan het maken is. Terwijl op dit moment het bestuiven een veel groter aandeel heeft en dient te krijgen dan het beeld van honing en nostalgie. Het cadeau dat de VBBN u wil aanbieden zal uit een aantal onderdelen bestaan.

- Voor u als imker een boek over het 100-jarig bestaan van onze Vereniging (dit onderdeel van het jubileum wordt gecoördineerd door het hoofdbestuur en daarvoor zijn in het verleden gelden vrijgemaakt);
- Een tentoonstelling in een blijvende vorm die het mogelijk moet maken om het publiek een helder en eigentijds beeld te geven van wat de betekenis is van bijen voor de mens en de rol die de bijen spelen in de natuur.
- Met deze tentoonstelling door het land gaan in de maanden april tot september om de verschillende provincies te bezoeken en de individuele aangesloten imkers in de gelegenheid te stellen het honderdjarige bestaan van onze vereniging in hun eigen provincie uit te kunnen dragen naar het grote publiek.
- Een feest in november 1997 in het Bijenhuis te Wageningen om centraal het gebeuren van dat jaar af te sluiten.

Oproep

Om dit alles te kunnen verwezenlijken is veel inzet nodig van een aantal leden van onze vereniging. Bij deze wil ik mensen oproepen, die mij willen helpen dit project van de grond af op te bouwen, zich aan te melden bij het secretariaat van de VBBN in Wageningen. Het moet mogelijk zijn het huidige imago van de imker om te zetten in een moderne, slagvaardiger imker die zich bezighoudt met moderne bestuivingstechnieken. En dat hij of zij een werkelijke economische waarde heeft in onze huidige samenleving.

Uit de PC van de voorzitter

Dick Vunderink

Tot ons aller geruststelling, we hebben een penningmeester. Net zoals ik vorige keer schreef, zo iemand moet toch in onze gelederen rondlopen en onze heer Van Westharen botste tegen hem op. Doet je denken aan: van een huwelijk komt een huwelijk. Nu kunnen wij op de valreep toch met een compleet voorstel komen voor de bestuursverkiezing: Catharien Reker stelt zich herkiesbaar, voor algemeen bestuurslid, B. van Kuijk en voor penningmeester C.G. Bos uit Laren (Gld). En daarmee kunnen we op de AV afscheid nemen van Pierre van Assche, Wim van den Hoeven en Gerrit Henseler. En zo zijn we in een geleidelijk proces in twee jaar gegroeid naar de bestuursvorm die wij wensten en hebben we ervaring opgedaan met de procedures. Daarbij heb ik al eerder enkele vraagtekens gezet en ze zijn niet verdwenen. Ik ervaar de selectieprocedure als wat gekunsteld en ik constateer dat het HB zelf veel inspanning in de werving van kandidaten moet steken. Maar ik verwacht dat, als het spel tussen Hoofdbestuur en Groepsbesturen zich nog verder ontwikkelt, er een geleidelijke doorstroom komt van subverenigingsbestuurder naar groepsbestuurder naar hoofdbestuurder. Verder hebben we een voorzitter voor de Jubileumcommissie, Koert Pieters uit Veenendaal en als u denkt: misschien wel leuk om daaraan mee te doen, laat het ons even weten via het secretariaat. Enkele hebben zich daarvoor al aangemeld, dus men kan binnenkort aan de slag. Dus een aantal goede geluiden. Op de Algemene Vergadering zullen we het verhaal horen van een imker van wie de bijenstal moest worden opgeruimd wegens een AVB-besmetting en zullen we de regels toelichten die voor 1995 zullen gelden. Wij streven ernaar de vergadering voor de lunch te besluiten. Op de Koninginneteeltdag kwamen die regels ook aan de orde en er is met klem aangedrongen daarbij de nodige discipline in acht te nemen. Ik vond het overigens een prima dag met een goede sfeer en een leuke afwisseling tussen nuchtere praktijk en hoge erfelijkheidstheorie. Ik kan dus nu ook uitleggen hoe het komt dat een dar geen vader maar wel een grootvader heeft en mijn medelijken met het dier is verder toegenomen. Geen vader, volledig gevangen in het matriarchaat, uitgesloten van de steeklof en een darrenmoord als toegift! We zijn tweemaal bijeen geweest met enkele bevriende organisaties en personen met het doel wegen te vinden om meer insectenvriendelijke gewassen in de woonomgeving

te krijgen. De ideeën zijn er, de netwerken om ingangen te vinden zijn ook prima, maar ook hier bots je tegen de financiële hekwerken op. Je realiseert je dan dat de overheid een begrijpelijk beleid voert door meer eigen verantwoordelijkheid van burgers te vragen. Wie zal het oneens zijn met de stelling dat de subsidiecultuur te ver is doorgeslagen? Maar je wordt niet vrolijk als je ziet hoe meer werk wordt afgewenteld op vrijwilligers die terzelfdertijd zien dat de financiële bronnen van overheid en van particuliere instellingen steeds moeilijker bereikbaar zijn. Ik hoop u te ontmoeten op de Algemene Vergadering.

FAMILIEBERICHTEN

Op 14 november 1994 overleed op 85-jarige leeftijd ons gewaardeerd medelid

JOHAN BROEKSTEEG

Johan was al meer dan 60 jaar lid van onze vereniging. Hij viel op door zijn eenvoud en vakmanschap. Tot het moment dat zijn gezondheid hem dat verhinderde, volgde hij met veel belangstelling de actualiteiten in de imkerij. Wij wensen zijn vrouw en kinderen veel sterkte in deze moeilijke tijd.

Bestuur en leden
NCB afdeling St. Ambrosius Heesch

Op 4 januari 1995 is op de leeftijd van 83 jaar zeer plotseling overleden ons zeer gewaardeerde lid en imkervriend

AALBERT VAN ENGELENBURG

Wij wensen zijn vrouw en kinderen veel sterkte toe. Bestuur en leden
VBBN subvereniging 'De Immenhof' Veenendaal

NCB afdeling St. Ambrosius Heesch

20 juli 1994 overleed onze broeder

W.J. WIJNGARDE

Ruim 40 jaar was hij lid van ons gilde, waarvan vele jaren als bestuurder. Vooral zijn bemoeienis met het bouwen van onze bijenhal zullen wij niet vergeten. Jammer was dat hij gedurende jaren, wegens achteruitgaande gezondheid, zijn geliefde hobby, imkeren, niet meer kon uitoefenen. Wij wensen zijn familie veel sterkte toe.

Bestuur en leden
NCB Bijenhoudersgilde Oosterhout